Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

Қишлоқ ҲАҚИҚАТИ

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг газетаси

1990 йил 13 февраль
СЕШАНБА
№ 37 (4.831).

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади ◆ Душанбадан ташқари ҳар куни чиқади ◆ Баҳоси 3 тийин.

УЛКАН СИЁСИЙ АҲАМИЯТГА МОЛИК

Шахсий ёрдамчи хўжаликлар ва якка тартибдаги уй-жой қурилишини янада ривожлантириш юзасидан бошланган ишларни бекаму кўст олиб борайлик

Маълумки, ўтган йил август ойида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, республика Олий Совети Президиуми ва Министрлар Совети колхозчилар, совхоз ишчилари, гражданларнинг шахсий ёрдамчи хўжаликлари ҳамда якка тартибдаги уй-жой қурилишини янада ривожлантириш тўғрисида қарор қабул қилган эдилар. Ана шу ҳужжат деҳқонларда катта умид уйғотди, улар меҳнаткашларнинг турмуш даражасини ошириш, аҳолини озиқ-овқат билан таъминлашни яхшилашга қаратилган ғамхўрлик намунасини яққол ҳис этдилар, республика партия ташкилоти сўздан амалий ишга ўтаётганлигининг исботи деб билдилар.

Ўшандан буён ҳамма областларда бу соҳада муайян ишлар амалга оширилганини таъкидлаш керак. Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети, халқ депутатлари область, район, посёлка ва қишлоқ Советларининг ижроия комитетлари 1990 йилнинг 1 январига қадар ўз томорқасига эга бўлмаган колхозчилар, совхоз ишчиларининг оилаларига ер майдони ажратдилар. Ўтган йил мобайнида 1 миллион 329 минг ариза тушган эди, шундан 1 миллион 253 мингтаси қондирилди. Берилган ер асосан унумдор, «ишлаб турган», яъни ғўза ва бошқа қишлоқ хўжалик экинларидан бўшаган, сув таъминоти яхши майдонлардир. Маҳаллий партия ва совет ташкилотлари аксарият ҳолларда бу ишни ошкора, ижтимоий адолат принципларига риоя қилган ҳолда олиб бордилар. Ҳамма жойда уруш ва меҳнат ветеранлари, депутатлар, ишлаб чиқариш илғорлари ва мутахассислардан иборат ишчи комиссиялари тузилди, улар мавжуд ерларни рўйхатга олиб чиқдилар, томорқа ажратиш схемаларини туздилар, тушунтириш ишлари билан шуғулландилар.

Эндиги вазифа ажратилган майдонлар кутилган самарани беришига, оқибат-натижада алоҳида оиланинг фаровонлигини оширибгина қолмасдан, умумхалқ дастурхонини тўлдиришга кўмаклашувига эришишдан иборат. Ечилиши лозим бўлган масалаларнинг кўплиги жиҳатидан бу иш ер бўлиб беришга қараганда анча мураккаброқдир. Деҳқон ўз шахсий томорқасидан мумкин қадар кўпроқ маҳсулот олиш учун ҳамма имкониятлардан фойдаланиши табиий, албатта. Бироқ фақат жисмоний меҳнатни интенсивлашга зўр бериш билан иш битмайди. Агар бундай йўл тутилса, томорқадан юқори самара олиш қийин. Барча имкониятлардан тўлиқ фойдаланиш учун ҳар бир хонадонга зарур ёрдам кўрсатиш керак. Бу ҳақда жиддий ўйлаш лозим. Чунки республика Госплани, Госснаби, қишлоқ хўжалиги давлат-кооператив комитети, бошқа министрликлар ва идораларга шахсий ёрдамчи хўжаликларни кичик механизация воситалари, шунингдек қурилиш конструкциялари, якка тартибда иморат барпо этиш учун ускуналар билан таъминлашдан иборат аниқ топшириқ берилган. Афсуски, республика партия Марказий Комитети ҳамда ҳукумати қарорининг бу банди суст бажарилмоқда.

Томорқа маҳсулотларини сотиш, сақлаш ва қайта ишлашни қай тарзда йўлга қўйиш мумкин! Шу нарса маълумки, ҳатто колхоз ва совхозлар ҳам тайёрлов ишлари пухта ташкил этилмагани, замонавий омборлар йўқлиги сабабли сабзавот ва меванинг каттагина қисмини (етиштирилган жамики маҳсулотнинг 30 фоизига қадар) бой бермоқдалар. Ана шундай ҳолатда томорқа соҳиби кўп қийинчиликларга дуч келиши аниқ. Кейинги йилларда омборлар қурилишига зўр берила бошлагани кишида умид туғдираяпти. Бироқ тайёрлов тармоғи, айниқса «Ўзбекбирлашув» системаси ташкилотлари ишини пишиқ-пухта уюштириш лозим. Барча колхоз ва совхозларда аҳолидан қишлоқ хўжалиги маҳсулотларининг ортиқчасини қабул қилиб олиш, бевосита хонадоннинг ўзида харид қиладиган махсус транспорт отрядлари тузиш, шунингдек бинокорлик материаллари, боғдорчилик-томорқа жиҳозлари, ўғит, ўсимликни ҳимоя қилиш воситалари, саноат молларининг олди-сотдисини ташкил этиш керак. Республика Компартияси Марказий Комитети ва ҳукуматининг қарори бизни шунга йўналтирмоқда. Маҳаллий шарт-шароитдан келиб чиққан ҳолда маҳсулотни ўз вақтида тайёрлашнинг бошқа йўлларини ҳам топиш мумкин, албатта. Энг муҳими — ишни шундай уюштириш кераккки, етиштирилган жамики ноз-неъмат сақланиб, истеъмолчига сифатини йўқотмай етиб борсин. Мева ва сабзавотни қайта ишлайдиган кичик цехлар қуриш тажрибаси эътиборга лойиқ. Бу йил ана шундай цехлар сонини икки баравар кўпайтириш режалаштирилган.

Шахсий томорқа маҳсулотлари турини изга солиб туриш масаласи ҳозирча ноаниқ. Колхоз ёки совхозда нуқул бир хил экин экишга зўр берилиши ҳам мумкин-ку, ахир. Шунинг учун ҳам битта хўжалик доирасида экинларни жойлаштириш юзасидан тавсиялар ишлаб чиқиш хусусида таклифлар айтилаяпти. Дастлабки пайтларда бундай усул қўл келиши табиий. Лекин бора-бора ана шундай «тавсия»лар мажбурийлик кучига, яъни план беришга ўхшаб қолмасмикин!! Хуллас, ечимини кутаётган масалалар кўп. Ҳаммасини зудлик билан ҳал этмаса бўлмайди, чунки шахсий томорқаларда экин экиладиган пайт яқинлашиб келмоқда. Шунингдек, деҳқонларни кўчат ва уруғлик билан таъминлаш масаласини ҳам ўйлаб кўриш керак. Чамаси, ихтисослашган илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаларини сафарбар этган ҳолда махсус савдо уюштириш кўпроқ фойда келтиради.

Маълумки, шахсий ёрдамчи хўжаликларни янада ривожлантириш натижасида аҳолини гўшт, сут, тухум, бошқа хил чорва маҳсулотлари билан таъминлашни яхшилашга ишонч туғилмоқда. Бу соҳада сезиларли ўзгариш бўлмаётгани жиддий ташвиш уйғотмоқда. Ўтган йили шахсий хўжаликларга 40 минг бош ёш мол ажратиш режалаштирилган эди, амалда эса 26 минг бош берилди, холос. Жорий йилда бундай хатони тўғрилаш керак. Гап фақат қорамол ҳақида эмас, балки паррандалар ҳақида ҳам бораяпти, чунки ҳар қандай томорқада бу тармоқни ривожлантириш учун катта имкониятлар бор.

Юқорида таъкидлаб ўтилганидек, илгари томорқаси бўлмаган деярли ҳамма кишиларга ер ажратиб берилди. Бу йил эса барча меҳнаткашларнинг қурилиш олиб бориш ҳамда шахсий ёрдамчи хўжалик юритиш хоҳиш-истаги қондирилиши зарур. Партия, совет, хўжалик органлари, жамоатчилик вакиллари бу соҳадаги ишни давом эттира бориб, тўпланган илк тажрибани умумлаштиришлари, йўл қўйилган хатоларни тугатиш чораларини кўришлари лозим. Хатолар эса анча-мунча содир этилди. Агар умумий тарзда гапирадиган бўлсак, барчага илгаритдан таниш ҳолатлар — сусткашлик, бюрократизм ва расмиятчилик рўй берди. Сурхондарё, Самарқанд ва Қашқадарё областларида улкан сиёсий аҳамиятга молик бу ишга етарли баҳо берилмади. Ана шу жойларда «муз кўчиши» учун республика ташкилотларининг такрор ва такрор аралашувига тўғри келди. Андижон областида деҳқонларнинг 200—300 та аризаси тўрт ойга қадар ҳаракатсиз ётаверган. Бундай ёндашилса, ҳар қандай хайрли иш ҳам барбод бўлиши турган гап. Баъзи районларда банклар томонидан якка тартибда қурилиш олиб бориш учун ажратилган қарзларнинг 60 фоизига қадар партия, совет, бошқа раҳбар кадрлар олишган. Шунингдек, ҳисоботдаги маълумотлар ва ҳақиқий аҳвол ўртасида катта фарқ борлиги аниқланди.

Республика ҳукуматининг шаҳарликларни боғ участкалари билан таъминлаш ҳақидаги қарори ҳам бажарилмаяпти. Бинобарин, тошкентликлардан 98 минг, урганчликлардан 4 минг киши ўз аризаси ҳал этилишини кутмоқда. Тўғри, бу соҳада қийинчиликлар ниҳоятда кўп, асосий муаммо ернинг етишмаслигидир. Шунга қарамай масала ижобий ҳал қилинса, ҳам иқтисодий, ҳам ижтимоий-сиёсий фойда келтиради. Тегишли органлар бу ишни асло пайсалга солмасликлари керак.

Шахсий ёрдамчи хўжаликларни ривожлантириш юзасидан белгиланган тадбирларнинг сиёсий, иқтисодий ва ижтимоий моҳиятини жойларда тўғри тушунишмаётганга ўхшайди. Акс ҳолда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва ҳукуматининг қарорида белгилаб қўйилган қоидалардан атайлаб чекиниш ҳолларини қандай изоҳлаш мумкин! Қорақалпоғистоннинг баъзи хўжаликларида битта оилага 3—4 гектар ер ажратилган. Маълумки, якка тартибда иморат қурувчиларга колхоз ва совхозлар ҳисобидан қарз беришга рухсат этилган. Бироқ маблағ етарли бўлиб, қимирламай турган жойларда ҳам бу масала билан ҳеч ким жиддий равишда шуғулланмаяпти. Бундан ҳар икки томон — деҳқонлар ҳам, хўжалик ҳам ютган бўларди. Хоразм областида умуман олганда ишлар чакки бормаяпти —шахсий фойдаланиш учун 12.600 гектардан кўпроқ унумдор ер ажратилди, томорқаларнинг ўртача майдони 23—25 сотихга етказилди. Ишонч билан айтиш мумкинки, яқин орада бу тадбир ўз самарасини беради. Бироқ кимдир одамларга ер иморат қуриш ёки дарахт экиш учун ажратилмаган, деб ҳисоблабди. Баъзи хўжаликларда мазкур қоида шартномада қайд этиб қўйилган. Бошқача айтганда, деҳқон ер соҳиби эмас, балки уни номаълум муддатга олган ижарачига тенглаштирилган.

Деҳқон томорқаси жуда катта имкониятларга эга. Фақат хўжалик юритиш учун кенг шароит яратиш, бўлар-бўлмас чеклашларни, сон-саноқсиз кўрсатмаларни бир чеккага йиғиштириб қўйиш керак. Томорқа хўжалиги ҳозирнинг ўзидаёқ Озиқ-овқат программаси ижросига, қишлоқ аҳли моддий фаровонлигининг ўсиши, ишсизлар сонининг камайиши, аёллар, йигит ва қизларнинг каттагина қисмини ижтимоий-фойдали меҳнатга жалб этишга ёрдам бермоқда. Такрор эслатиб ўтмоқчимиз: томорқалар жамики экинзорларнинг фақат 5 фоизини ташкил этгани ҳолда Ўзбекистон қишлоқ хўжалиги ялпи маҳсулотининг тўртдан бир бўлаги етиштирилмоқда.

Мана шунинг учун ҳам Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети мазкур масалага алоҳида эътибор билан қараяпти. Партия штаби томорқа майдонларини кенгайтириш йўл-йўриқларини белгилаш билан бирга тегишли идоралар зиммасига аниқ вазифалар юклади, қарорнинг ижроси юзасидан маҳаллий ташкилотларга катта ёрдам кўрсатмоқда. Унинг ишга ёндашуви энг аввало сиёсий аҳамиятга молик, мақсади ҳам шундай: инсоннинг турмуш шароитини яхшилашга ҳақиқатан кўмаклашиш, шу йўл билан жамиятнинг ижтимоий, миллий ҳамда бошқа жиҳатлардан барқарорлашувини таъминлашдан иборатдир. Бу далил шуни кўрсатадики, Марказий Комитет фақат йўл-йўриқлар бериш билан банд бўлаётгани йўқ, балки муаммоларни ҳал этишда шахсий намуна кўрсатаяпти. Бироқ баъзи қишлоқ район партия комитетларининг нуқтаи назари кишини таажжублантиради. Кўпгина жойларда бу иш Советлар зиммасига юклатиб қўйилган, ўзлари эса четдан кузатувчи бўлиб турישибди.

Ҳал этилмаган муаммолар жуда кўп. Демак, область ва район партия комитетлари шахсий ёрдамчи хўжаликларни янада ривожлантириш билан боғлиқ ишларнинг аҳволи учун мансабдор шахсларнинг масъулиятини оширишлари, сансалорлик, бюрократизм, фурсатдан фойдаланиб шахсий манфаат кўришга интилиш ва хизмат мавқеини суиистеъмол қилиш сингари ҳолларга қаттиқ зарба беришлари, белгилаб қўйилган қонунчиликка қаттиқ риоя этилишини таъминлашлари лозим.

Бу ерда гап партиянинг обрўси ҳақида кетаяпти. Унинг нуфузи аввалги раҳбарият хатолари туфайли анча тушиб кетганлиги ҳеч кимга сир эмас. Ишни кутилган самарани олгунча, эл дастурхони ноз-неъматларга сероб бўлгунча давом эттираверииш керак. Халқ давлат ва партиянинг чалакам-чатти қарорларидан ниҳоятда безиб қолган, чарчаган. Бошланган иш охирига етказилсагина муваффақиятга эришилади, оммада партиянинг бунёдкорлик кучига ишонч уйғонади.

ТАСС АХБОРОТИ «СОЮЗ ТМ-9» УЧИРИЛДИ

Космик фазони тадқиқ этиш программасига мувофиқ 1990 йил 11 февраль куни Москва вақти билан соат 9 дан 16 минут ўтганда Совет Иттифоқида «Союз ТМ-9» космик кемаси учирилди, уни командир — Совет Иттифоқи Қаҳрамони, СССР космонавт-учувчиси Анатолий Яковлевич Соловьев билан бортинженер Александр Николаевич Баландиндан иборат экипаж бошқармоқда.

Парвоз программасида «Союз ТМ-9» кемасини учувчи бошқарадиган «Мир» комплексига туташтириш кўзда тутилган. Биргаликдаги парвоз давомида илмий-тадқиқот комплекси бешинчи асосий экспедициясининг экипажи — ер атрофидаги орбитада узоқ вақтдан буён ишлаётган космонавтлар Александр Викторенко билан Александр Серебров алмаштирилади.

«Союз ТМ-9» кемаси ичидаги системалар нормал ишламоқда. Космонавтлар Анатолий Соловьев билан Александр Баландин ўзларини яхши ҳис этмоқдалар.

Учувчи бошқарадиган кемани орбитадаги комплекс билан 13 февралда туташтириш белгиланган.

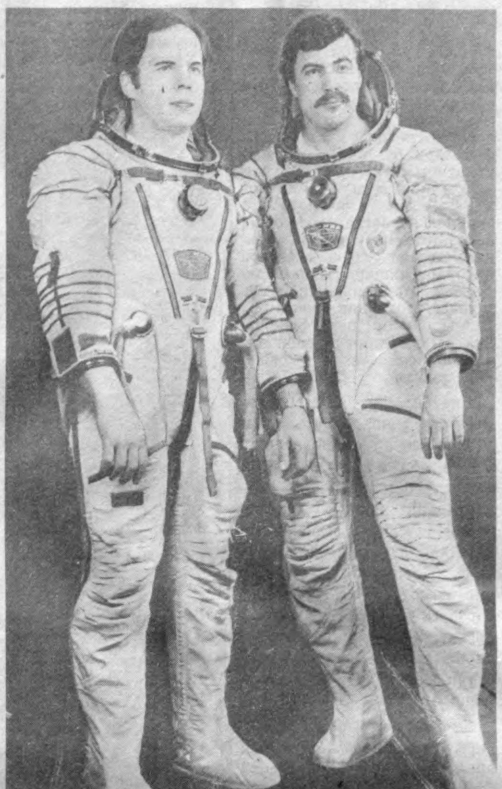

Александр Николаевич БАЛАНДИН

Александр Николаевич Баландин 1953 йил 30 июлда Москва областидаги Фрязино шаҳрида туғилган.

1976 йилда Москвадаги Н. Э. Бауман номли олий техника билим юртини битиргандан кейин «Энергия» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасида ишламоқда. Бу ерда мураккаб инженерлик вазифаларини ҳал этишга қодир бўлган малакали мутахассис эканлигини кўрсатди. Истиқболли космик техникани яратишда иштирок этди.

А. Н. Баландин 1981 йилдан Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг аъзосидир.

Александр Николаевич космонавтлар отрядига 1978 йилда киритилган эди. «Союз ТМ» кемасида ва «Мир» орбитал комплексида учишга тайёргарликнинг тўла курсини ўтди. Кўп марта фойдаланиладиган орбитал кема экипажи таркибида борт инженери сифатида учишга ҳам тайёргарлик кўрмоқда.

Анатолий Яковлевич СОЛОВЬЕВ

Совет Иттифоқи Қаҳрамони, СССР космонавт-учувчиси Анатолий Яковлевич Соловьев 1948 йил 16 январда Ригада туғилган.

Меҳнат фаолиятини 16 ёшида Рига корхоналаридан бирида слесарликдан бошлади, айни вақтда ишчи-ёшлар мактабида ўқиди.

1963 йилда у Ленин комсомоли номли Чернигов учувчилар олий ҳарбий авиация билим юртига ўқишга кирди. Билим юртини тугаллаганидан сўнг ҳарбий-ҳаво кучларида хизмат қилди. Ана шу хизмат даврида самолётларнинг ўндан ортиқ турини ўзлаштирди.

А. Я. Соловьев 1971 йилдан Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг аъзосидир.

Космонавтлар отрядига у 1976 йилда киритилган эди.

1977 йилда синовчи-учувчилар мактабини битирди. Анатолий Яковлевич «1-класс ҳарбий учувчи» ва «2-класс синовчи-учувчи» малакасига эга.

А. Я. Соловьев биринчи бор космосга 1988 йил июнида «Мир» орбитал комплексида тадқиқотлар ва тажрибалар ўтказган Совет—Болгария экипажининг командири сифатида парвоз қилган. Унга «3-класс космонавт» малакаси берилган.

Пахта тозалаш саноати

СИФАТЛИ ТОЛА— ИШИМИЗ КЎЗГУСИ

Ульянов райони марказидаги ягона саноат корхонаси — пахта тозалаш заводи асосан ингичка толали хом ашёни қайта ишлашга мўлжалланган эди. Чуқур мулоҳаза юритилмай амалга оширилган бундай ихтисослаштириш қўшимча равишда неча минг сўм маблағ сарфланишига олиб келди. Гап шундаки, районда фақатгина ипак пахта етиштирилмайди. Ўрта толали хом ашё ялпи ҳосилнинг асосий қисмини ташкил этади. Минг-минглаб тонна шундай пахта бошқа район ва областлардаги корхоналарга ташилиб, бу ерга эса бошқа жойлардан ингичка толали хом ашё ташиб келтиради. Транспортга сарфланадиган ва бошқа юмушларга сарфланадиган харажатлар ғоят кўпайиб кетди. Натижада келадиган даромадга путур етди.

Шулар назарда тутилган ҳолда завод қайтадан жиҳозланди. У асосан ўрта толали пахтани қайта ишлашга мослаштирилди. Тола ажратадиган ДП-130 маркали машиналар ўрнатилди. Бу дастгоҳлар кеча-кундуз давомида 15 тонна тола ишлаб чиқариш қувватига эга.

Корхонамиз шу кунларда уч сменада тўла қувват билан ишлаб турибди. Ишчиларимизнинг малакаси ошиб, маҳсулотлар сифатини янада яхшилашга ҳаракат қилишмоқда. Бригада ва бўлинмалар ўртасида ўзаро социалистик мусобақа кенг авж олдирилган. Ҳар ойда илғорлар аниқланиб, моддий ва маънавий жиҳатдан рағбатлантириб борилаяпти. Натижада пешқадамлар сафи ортиб, меҳнат унумдорлиги ошмоқда. Заводимиз коллективи 1989 йилда 31 миллион 720 минг сўмлик маҳсулот сотди. Тола ишлаб чиқариш эса 8.780 тонна ўрнига 9.583 тоннага етди. Шунга мувофиқ равишда иқтисодий кўрсаткичлар ҳам қувончли бўлди: пландаги бир миллион 87 минг ўрнига бир миллион 132 минг сўм фойда олинди.

Заводимизда темирчилик, дурадгорлик, тунукасозлик сингари бир нечта кичик бўлинма мавжуд. Уларда асосан саноат корхонаси учун зарур нарсалар тайёрланади. Лекин ҳар доим ҳам иш етарли бўлавермайди. Шунинг учун мутахассисларимиз билан маслаҳатлашган ҳолда шу бўлинмаларда халқ истеъмол буюмлари ишлаб чиқаришни йўлга қўйдик. Белкурак, кетмон, беланчак ва темир тўсқичлар тайёрлаб бераяпмиз. Бундан ташқари заводимиз ихтиёридаги прицепли трактор, юк машинаси ва автобус билан аҳолига пулли хизмат кўрсатилмоқда.

Толачиларимиз ўн иккинчи беш йилликнинг сўнгги йилида янада юқори марраларни кўзлаб меҳнат қилишаяпти. Бу йил заводимиз фақат ўрта толали пахтани қайта ишламоқда. Муҳим янгилик жорий этилганлигини алоҳида таъкидлаш керак. «СССР 50 йиллиги» совхози пахтакорлари 1989 йил ҳосилини ўзлари пунктга қабул қилиб, заводда қайта ишланишига мутасадди бўлдилар. Бу усул хўжаликлар ва саноат корхонаси учун ҳам манфаатлидир. Пахта навлари устидаги тортишувларга барҳам берилди. Транспорт харажатлари камайди. Шунинг ҳисобидан район хўжаликлари қарийб 1,5—2 миллион сўм маблағни тежаб қолдилар.

Шу кунларда заводимизда барча дастгоҳлар бир маромда ишлаб турибди. Очил Ғаниев билан Ўткир Абдуллаев етакчилигидаги коллективлар кунлик беллашувда илғорликни қўлдан беришмаяпти. Ойгул Ҳосилова тола ажратувчи янги агрегатни моҳирлик билан бошқариб, ҳамкасбларига намуна бўлмоқда. Бобур Рўзиев, Қурбон Фармонов, Азамат Мўминов сингари ишчилар ҳам социалистик мусобақада илғорлар сафида боришаяпти.

Меҳнатдан келса бойлик — турмуш бўлар чиройлик деганларидек, ишчи-хизматчиларимизнинг ойлик иш ҳақлари ҳам анча ортди. Корхона посёлкасида болалар боғчаси ишлаб турибди. Болалик оналарнинг унум билан ишлашлари учун зарур қулайликлар яратилган. Ходимларимизга дам олиб, даволаниб келишлари учун ҳордиқ масканларига йўлланмалар берилмоқда. Коллектив бўлиб тарихий шаҳарларга саёҳатлар уюштириш ҳам анъанага айланиб қолган. Бу ғамхўрликларга ишчи-хизматчиларимиз унумли меҳнатлари билан жавоб бермоқдалар.

И. ИБРОҲИМОВ,
Ульянов пахта тозалаш заводи директори.

СССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ КОМИТЕТЛАРИ ВА КОМИССИЯЛАРИДА

Мамлакат парламенти учинчи сессияси очиладиган кун яқинлашган сайин ушбу анжуманда қабул қилиниши лозим бўлган асосий ҳужжатлардан бири — ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг ер тўғрисидаги қонун асослари лойиҳаси устидаги иш ҳам тобора амалий тус олмоқда. 9 февраль куни икки комитет, яъни қонунчилик, қонунийлик ва ҳуқуқ-тартибот масалалари ҳамда қишлоқ хўжалиги масалалари ва озиқ-овқат комитетларининг биргаликдаги мажлисида ана шу ҳуқуқий ҳужжат муҳокама қилинди, дарҳақиқат лойиҳа матбуотда эълон қилингандан кейин айтилган барча таклифлар ва қўшимчаларни ҳужжатнинг шу варианти ўзига сингдирди, десак бўлади.

Шу вақт мобайнида қонун лойиҳаси яхши бўлдими ёки ёмон бўлдими, деб унинг тафсилотлари ҳақида баҳслашиш мумкин, албатта. Лекин асосий фикрни таъкидлаб ўтишимиз керак: ҳужжат асосий хусусиятини сақлаб қолдигина эмас, бу хусусиятлар кўпайди. Бу ўринда гап қишлоқ хўжалигини юритиш учун ҳар бир граждан ер олиш ҳуқуқига эга бўлиши назарда тутилганлиги тўғрисида бормоқда. Айни вақтда хўжалик юритиш шарт-шароитлари барча деҳқонлар учун баб-баравар бўлиши керак, деб ҳамиша таъкидлаб келинмоқда.

Равшанки, янги алоҳида моддада баён этилган ана шу асосий фикрнинг таърифи ҳам бошқа аксарият моддаларнинг мазмуни каби сўнгги ҳақиқат эмас. Аммо шу тариқа аграр секторимизнинг кўп укладлилиги ғоясини қонун йўли билан мустаҳкамлаб қўйиш кўзда тутилганлиги муҳимдир, бу ғоя лойиҳанинг бошқа қоидаларида ҳам ривожлантирилган.

Неча ойдан бери давом этиб келаётган ва ҳозирги кунда ҳам давом этаётган мунозаранинг барча тафсилотларини эслатиб ўтишга ҳожат бўлмаса керак. Комитетлар ва комиссиялардаги мунозаралар мамлакатнинг барча ўлкаларидан тушаётган хилма-хил фикрларнинг таҳлили ва уларни умумлаштириш соҳасидаги жуда катта ишнинг кичкина «нишонаси»дир, холос.

Лойиҳа умумхалқ муҳокамаси учун эълон қилинганидан кейин парламентга тўққиз мингга яқин мактуб келди. Буларнинг асосий қисми ўрганиб чиқилди. Бу хатлар, телеграммалар, анкеталар, турли ташкилотларда бўлган мажлисларнинг резолюциялари ва хулосалари, хуллас, деҳқонларнинг бош масаласига бефарқ қарамаётган барча кишиларнинг фикридир. Дарвоқе, мамлакатда озиқ-овқатнинг мўл-кўллиги кўп жиҳатдан шу масаланинг ҳал этилишига боғлиқдир. Бирорта мулоҳаза ҳам эътибордан четда қолмади.

Айни вақтда ер ислоҳотининг эҳтимол тутилган ижтимоий-иқтисодий оқибатлари хусусида дастлабки фаразларга оид тадқиқотлар ҳам ўтказилди. Чунончи, хўжалик юритишнинг янги самарали шаклларининг жорий этилиши натижасида меҳнат унумдорлиги ортади, шу билан бир қаторда айрим регионларда ортиқча ишлаб чиқариш кучлари вужудга келади, демак, ходимларнинг аксарият қисмини янги касбларга ўргатиш талаб этилади, деган тахминлар айтилмоқда.

Шу муносабат билан келажакни олдиндан кўра билиш муаммоси (бу муаммо ҳамма замонларда долзарб бўлиб келган) эндиликда ҳал қилувчи аҳамият касб этаяпти, дейиш мумкин. Шунинг учун ҳам Олий Советнинг ерга эгалик қилишни ислоҳ этиш йўлларини белгилаб берадиган 4 бетли қарори лойиҳаси шу қадар синчковлик билан таҳлил этилди.

Қонун лойиҳаси юзасидан узил-кесил қарор шу яқин орада бўладиган мамлакат Олий Советининг ялпи мажлисларида қабул қилиниши керак. Деҳқонлар эса баҳор тараддудини кўришмоқда.

(ТАСС).

АЙНИ МУДДАО

Ҳа, бугунги турмушимиз анчайин безовта ва бесаранжом бўлиб қолди. Айниқса кейинги пайтларда. Ҳали қайси бир магазинда навбатда турганлар ур-йиқит қилганмиш, деган миш-миш қулоққа чалинса, ҳали аллақайси миллат одамларига қандайдир талабномалар ёзилган варақалар ҳақида кўча-кўйда гап-сўз оралаб юради. Буларнинг ҳаммаси ҳар қандай одамнинг эртанги кунга ишончини сусайтиради, айниқса туб миллатга мансуб бўлмаган одамлар, ёш болалилар ёки мен каби байналмилал оилаларнинг аъзолари аллақандай хавотирда яшашларига тўғри келади.

Ҳуқуқ-тартибот ташкилотлари одамларни тинчлантириш тадбирларини кўришаётганлигидан анча енгил нафас олдик. Шу жиҳатдан қараганда Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг «Жамоат тартиби ва гражданлар хавфсизлигига қарши қаратилган ҳаракатлар учун масъулиятни кучайтириш тўғрисида»ги фармони айни муддао бўлди. Шубҳа йўқ: бу ҳужжат безовта бўлаётганларни тинчлантиради, қизиққонларни совутади, асабийлашганларни ҳовуридан туширади.

Лекин фармон билан танишар эканман, ўйлаб қолдим: у Фарғона, Боку шаҳарларидагига ўхшаш фожиаларнинг олдини олармикан? Икки фарзанднинг онаси ҳисобланмиш менга бундай кафолатни ким беради? Назаримда бу фармонда зўравонликдан ҳимоя этиш омиллари аниқ кўзга ташланмайди. Хўш, нега? Ахир, Қомусимизда, жиноий ишлар кодексида миллий маҳдудлик ёки миллатлар ўртасида низо туғдирувчи ғояларни тарғиб этадиган ва шунга ўхшаш хатти-ҳаракатларни тақиқлайдиган моддалар мавжуд-ку. Лекин кейинги пайтларда ана шу бандлар кимга, қачон ва қаерда қўлланилди, деб айта оламиз? Аниқ жавоб топиш қийин. Менимча, ҳар хил миш-мишлар ва миллий низоларга қарши курашишнинг энг яхши йўли кенг ва тўла ошкораликдир. Бу нарса, гапнинг очиғи, бизда ҳозирча жуда танқис.

Л. МИРХАЛИЛОВА.
Тошкент области.

Далилни шарҳлаб

МАМНУНЛИК ВА УМИДСИЗЛИК

Термиз районидаги «Октябрь 40 йиллиги» колхозининг эндигина ер участкаси олган аъзолари Олим Маматов билан Бахтиёр Маматмирзаев янги уй пойдеворини тайёрлаб қўйдилар. Лекин қурилишни улар кейинроқ, зарур бинокорлик материалларини ғамлаб қўйгандан кейин давом эттиришади. Бундай материалларни топиш эса ҳозир осон эмас. Лекин улар ажратилган участкани «бирдан тортиб олишмасин» деб эгаллаб қўйишни лозим кўрдилар.

Колхозчиларнинг бундай таҳликаси асоссиз: илгари гоҳ рухсат беришар, гоҳ қайтиб олишар эди, энди эса бундай эски усулларга қайтиш йўқ. Олим Маматов билан Бахтиёр Маматмирзаев ҳамда хўжаликдаги ер участкалари олган яна 195 меҳнаткаш хотиржамлик билан уй қуришлари, боғ барпо этишлари мумкин. Ҳозироқ республикада ўн минглаб одамлар ажратилган ер участкаларининг ҳақиқий эгалари бўлишди, бундай одамлар сони ой сайин кўпайиб бормоқда.

Республикадаги ҳамма хўжаликларда ҳам деҳқонлар ташвишига ана шундай эътибор билан қаралмоқдами? Жойлардаги ҳокимият органларининг ҳаммаси ҳам Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ва Министрлар Советининг «Колхозчилар, совхоз ишчилари, гражданларнинг шахсий ёрдамчи хўжаликларини ва якка тартибда уй-жой қуришни янада ривожлантириш тўғрисида»ги қарорини бажариш учун ғайрат қилаяптими?

Биз ана шундай савол билан Ўзбекистон касаба союзлари республика кенгашининг секретари Александр Григорьевич РУДЕНКОга мурожаат қилдик. Чунки касаба союзлари меҳнатчиларнинг манфаатларини ҳимоя қилиши ва одамларнинг фаровонлигини юксалтиришга қаратилган шунга ўхшаш қарорларнинг сўзсиз бажарилишига эришиши керак.

— Яқинда Ўзбекистон касаба союзлари республика кенгашининг топшириғига мувофиқ уй-жой-маиший бўлими республика партия ва ҳукуматининг мазкур муҳим қарори Сурхондарё ва Хоразм областларида қандай бажарилаётганлигини пухта текширди, сўнгра президиум мажлисида текшириш натижаларини муҳокама қилдик. Икки областда ўтказилган текшириш Ўзбекистонда қарор қандай бажарилаётганлигини тўла тасаввур этиш учун етарли эмаслигини тушунаман. Шунга қарамай текшириш мулоҳаза юритишга асос бўлди. Чунки бошқа регионларда ҳам аҳвол ана шу областлардагига ўхшашдир.

Хўш, биз қандай аҳволга дуч келдик? Жойларда ҳеч иш қилинмаяпти, дея олмайман. ЎзТАГ мухбирининг юқорида келтирилган хабари ҳам шундан далолат бериб турибди. Лекин бу хабарда хушёр тортишга мажбур қиладиган жиҳатлар ҳам бор. Колхозчилар ўзлари учун ажратилган ер участкаларини «эгаллашга» нима учун бу қадар шошилишаяпти? Нима учун ер бу қадар кеч ажратилди? Колхозчиларга қаердан ер ажратиб берилди— яхши ерларми ёки ноқулай ерларми? Ана шу саволларга жавоб топишга ҳаракат қиламиз, ҳозирча эса бир бошдан гапирайлик.

Сурхондарё областида қарор область ижроия комитетининг мажлисида муҳокама қилинди, кооператив ва якка тартибда уй-жой қурилишини мувофиқлаштириш учун область ва район комиссиялари, хўжалик ҳисоби асосида ишлайдиган бўлимлар ва гуруҳлар тузилди. Ўтган йилнинг декабрида қарорнинг қандай бажарилаётганлиги халқ депутатлари область Советининг сессиясида, область касаба союзлари кенгаши президиуми мажлисида муҳокама қилинди. Хуллас ташкилий ва назорат тадбирлари етарли. Аммо иш жойдан қўзғалдими?

Область ижроия комитетининг маълумотларига қараганда бу иш жуда муваффақиятли ўтмоқда. Ҳозироқ 27622 оилага ер участкалари ажратиб берилди. Шахсий томорқа хўжаликларини ривожлантириш учун ажратиб берилган умумий майдон областда 4414 гектарни ташкил этди. Салмоқли рақамлар, лекин жиддийроқ текширадиган бўлсангиз...

Бўлимимиз тайёрлаган маълумотномадан парча келтирамиз: «Маҳаллий Совет ва касаба союз идоралари етарли назорат қилмаганлиги шунга олиб келдики, областдаги кўпгина районлар ва хўжаликларда томорқа участкаларини рўйхатга олиш ўз вақтида сифатли ўтказилмади. Айрим районларда, масалан, Гагарин, Ленин йўли ва Қумқўрғон районларида текшириш ўтказилган даврда томорқа участкаларини ҳисобга олиш умуман тугалланмаган эди, натижада якка тартибда уй қуриш учун ер участкалари олишга муҳтож бўлган ҳамма оилалар тўла аниқланмаган». Ишга эскича ёндашиш касали сезилиб турибди: одамларнинг эҳтиёжини охиригача аниқ ҳисобга олмай туриб қарор бажарилганлиги ҳақида рапорт беришга шошилишмоқда.

Иш шундай бошланган экан, бу ёғи ҳам шу тариқа боришини кутиш мумкин. Ҳақиқатан ҳам кўп хўжаликларда доимий фойдаланиш учун шахсий ёрдамчи хўжаликлар ажратишнинг энг муҳим шартлари бузилмоқда. Яъни республика партия ва ҳукумати қарорига хилоф равишда ер гражданларга фақат вақтинча бириктиб қўйилмоқда, бунинг устига хўжаликлар ажратиб берилган ерга уй қурилмасин, дарахтлар экилмасин, фақат колхозга зарур маҳсулотлар етиштирилсин, деган талабларни қўймоқдалар. Буларнинг ҳаммаси партия ва ҳукумат қарори талабларини бузишдир. Барча бўғиндаги касаба союз комитетлари бундай аҳволга қарши муросасиз кураш олиб боришлари керак.

Ер участкалари ҳам ажратиб берилди, лекин айрим районларда, масалан, Бойсун, Денов ва Сариосиё районларида ер участкаларининг ҳажми белгиланган нормадан анча кам бўлиб, бу ҳам қарорни бузишдир. Бинобарин касаба союз ходимлари меҳнаткашларнинг қонуний ҳуқуқларини ҳимоя қилиб қарорни бундай бузишга қарши кураш олиб боришлари керак. Бироқ деҳқонлар участка олганларидан кейин ҳам мамнун бўла олмайдилар. Чунки уй қуриш керак, уй қуриш учун эса материал зарур. Қурилиш материалларини топиш эса жуда қийин бўлиб бормоқда.

Сурхондарё область касаба союз кенгашининг таҳлилига қараганда, аҳолининг иморатбоп ёғочга талаби 15 фоиз, ёғоч-тахтага талаби 20 фоиз, фанерга талаби 8,5 фоиз, шиферга талаби 17 фоиз, цементга талаби 18,5 фоиз қондирилмоқда. Шу аҳволда уй қуриб бўладими! Агар фондда белгиланган материаллар ҳам етказиб берилмаётганлиги ҳисобга олинса аҳволнинг танглиги равшан бўлади.

Хўш, бундай шароитда касаба союзлари нима қила олади? Область касаба союз кенгаши қурилиш ва ремонт ишларини бажараётган кооперативларнинг хом ашё ва материалларни чакана савдо тармоғидан ҳарид қилишини тақиқлаб қўйиш тўғрисида область ижроия комитетига мурожаат қилди ва буни биз тўғри деб ҳисоблаймиз. Хўш, унда кооперативлар материалларни қаердан олишади, уларни тарқатиб юбориш керакми? — деган савол туғилиши мумкин. Мен уларга республикадан ташқаридаги ташкилотлар билан тезроқ бевосита алоқа ўрнатишни, мамлакатнинг ўрмонли регионларига ёғоч тайёрлаш учун ўз бригадаларини тузиш ва юборишни маслаҳат берган бўлардим. Қишлоқ магазинлари мустақил равишда уй қураётган деҳқонларни биринчи навбатда таъминлаши керак. Ҳозирча бошқа йўл йўқ.

Қарз ва ссуда ажратиш ва фойдаланиш каби мураккаб муаммони ҳам касаба союзлари ўз назоратлари остига олиши керак. Бу банклар ва маҳаллий Советларнинг иши албатта, лекин касаба союз фаоллари бу ишда тартиб ўрнатиш учун кўп иш қилишлари мумкин. Колхоз аъзоларидан қайси бирига биринчи навбатда қарз бериш кераклигини шу хўжаликдаги касаба союз комитети аъзолари яхшироқ билишади. Қарзни тақсимлашнинг ана шундай тартибини мукаммаллаштириш, бу ишни ошкоралик ва аҳолининг кенг хабардорлиги вазиятида бажариш лозим.

Яна бир бор таъкидлайман: Сурхондарё областидаги муаммолар ва ташвишлар бошқа областлар учун ҳам характерлидир. Қишлоқ меҳнатчилари шоду хуррамлик билан кутиб олган муҳим қарорни бажариш силлиқ ва жўн бўлаётгани йўқ. Ҳар бир касаба союз ходимининг барча маҳаллий ҳокимият органларининг бурчи бу қарорни амалга ошириш учун бутун куч-ғайратини сарфлашдан иборат.

Ўзбекистон касаба союзлари республика кенгаши президиумининг мажлисида барча касаба союз кенгашлари ва комитетларига мана шу муҳим ишни доимий назорат остига олиш, маҳаллий ҳокимият органларига кўпроқ ёрдам кўрсатиш, қишлоқ меҳнатчиларининг қонуний манфаатларига қатъий риоя этилишига эришиш тавсия қилинди. Ер участкаларига муҳтож бўлган кишиларга ер ажратилишини тўла таъминлаган касаба союз ташкилотлари илғор иш тажрибасини умумлаштириш зарур, деб топилди.

(ЎзТАГ).

Ленин районидаги «Правда Востока» колхозида келгуси мўл ҳосилга пухта замин ҳозирланаётир. Мавжуд барча машина-механизмлар сифатли созланиб, марра чизиғига келтириб қўйилди.

Хўжалик ҳар бир аъзоси шуни яхши билади: колхоз иқтисодий жиҳатдан бақувват бўлгани сари колхозчилар моддий манфаатдорлиги, яшаш тарзи ҳам шунга мувофиқ равишда ўсаверади. Хўжалик ўтган йили қарийб уч миллион сўм даромад қилди. Якка тартибда уй қуришни хоҳлаган коллектив аъзоларига ана шу маблағ ҳисобидан қарз беради.

СУРАТЛАРДА: 1. Колхоз раиси Н. Мамажонов хўжалик аъзолари билан ўзаро мулоқотда. 2. Техника жиловдори Қобил Алибоев. 3. Қишлоқ хўжалиги машиналари мавсумга тахт.

Б. ЮСУПОВ олган суратлар (ЎзТАГ).

ВОЛГОГРАД. Болаликда Сталинград учун бўлган даҳшатли жанг кунларини бошидан кечирган 1200 нафардан ортиқ ветеран мамлакатнинг ҳамма томонидан бу ерга келди. Волга бўйидаги шаҳарда 2 февраль куни уларнинг биринчи слёти очилди. В. И. Ленин номли Совет болалар фонди Волгоград бўлими ҳузурида уруш давридаги болалар кенгашини тузишга қарор қилинди. Бу кенгаш фаолиятининг асосий мақсади — ветеранлар, етим болалар, болалар уйлари ва интернатлари тўғрисида ғамхўрлик қилишдан иборат.

●

ЛЕНИНГРАД. Ленинграддаги меҳр-мурувват жамиятининг аъзолари Кардиология илмий-тадқиқот институти билан В. В. Куйбишев номидаги касалхонанинг врачларига бир марта ишлатиладиган шприцлар ва жарроҳлик асбоблари туркумини топширдилар. Бу совға «маданий ташаббус» Совет—Америка фондидан олинди.

●

НОВОПОЛОЦК (Витебск области). Маҳаллий нефтни қайта ишлаш заводининг янги маҳсулоти юқори баҳоланди. Машиналардан фойдаланувчиларнинг фикрига қараганда, мотор мойига аралаштириладиган «фриктол» моторнинг кўпга чидашига ижобий таъсир қилади ва ёнилғи сарфини камайтиради. Янги маҳсулотдан бир йилда бир юз эллик тонна ишлаб чиқариш режалаштирилмоқда. Бу маҳсулот бир неча миллион идишда тайёрланади, у улгуржи харидорларга, шунингдек чакана савдога чиқаришга мўлжалланган. Юқори сифатли «фриктол» ана шундай аралашмалардан ўртача беш баравар арзон.

●

КИЕВ. «Укрмашкартофель» уюшмаси Украина колхозлари ва совхозларида картошка етиштиришнинг илғор технологиясини жорий этишни тезлаштириши керак. Машинасозлик корхоналари, қишлоқ хўжалигини химиялаш корхоналари, тармоқ илмий-тадқиқот институтлари ва элликка яқин колхоз ҳамда совхоз ана шу уюшмага бирлашди. Шериклар ўртасидаги барча ишлаб чиқариш муносабатлари шартнома асосига қурилади. Чунончи, уюшма мутахассислари тупроқ унумдорлиги даражасини аниқлашга ҳозирданоқ киришдилар. Уюшманинг ҳамма хизматлари учун шартномага мувофиқ хўжалик меҳнатчилари ҳосилдорликни ошириш ҳисобига олинган фойданинг 25 фоизини уюшма фондига ўтказадилар.

●

ЕДИНЦИ (Молдавия ССР). Калинин сут комбинатида янги маҳсулот — ацидли озуқа тайёрлашга киришилди. Жониворларнинг жуда яхши семиришини таъминлайдиган бу қимматбаҳо аралашма сут зардобидан тайёрланаяпти. Илгари арзон баҳода фермалар ва комплексларга жўнатиладиган сут зардобидан энди комбинат ҳузурида ташкил қилинган кооператив фойдалана бошлади. Кооператив корхонани техник қайта қуроллантирганлиги туфайли чиқитсиз технологияни жорий этиш мумкин бўлди. Ҳозир унинг ходимлари қаймоғи олинган сутдан озиқ-овқат концентратлари тайёрлайдиган экспериментал цех ташкил этишмоқда.

●

КУЙБИШЕВ. Тюмень областига «Сибирская вахта» газетасининг биринчи сони жўнатилди. Кўп нусхада чиқадиган янги газетани «Куйбишевнефть» бирлашмасининг бурғилаш ишлари Мирненск бошқармаси чиқара бошлади. Куйбишевликлар уйдан узоқда, бир-бирларидан ажралган ҳолда нефть ва газ қазиб олаяптилар. Чунки бошқарма бўлинмалари Тюмень областининг жуда кўп ерларида жойлашган. Волгаликларнинг ўз газетаси уларга корхоналаридаги барча янгиликлардан хабардор бўлиб туришга, вужудга келаётган муаммоларни кўплашиб ҳал этишга ёрдам беради.

●

ТАЛЛИНН. Эстонияда қишлоқ саноати уюшмаси тузилди. У қишлоқ хўжалик хом ашёсини қайта ишлаш, бошқа моллар тайёрлаш билан шуғулланувчи давлат ва кооператив хўжаликларини, балиқ овлаш артелларини, кооперативлар ва хуторлар эгаларини ихтиёрийлик асосида бирлаштирди. Унга асосан илгаридан ёрдамчи хўжаликларда ишлаб чиқариш билан шуғулланиб келган хўжаликлар аъзо бўлди. Кўпгина хўжаликлар ўзлари учун консерва заводлари, қандолатчилик цехлари, ёғочни қайта ишлаш ва қурилиш материаллари тайёрлайдиган цехлар қуриб олишди, баъзилари эса электрон-техника ишлаб чиқаришаяпти.

(ТАСС).

Касаба уюшмалари муаммолари

ОДАМЛАР КЎНГЛИ НЕГА ТЎЛМАЯПТИ?

Ўзбекистон ССР халқ депутатлари ва маҳаллий Советлар депутатлари сайлови сиёсий ислоҳотнинг иккинчи босқичини бошлаб беради. Бу муҳим, сиёсий тадбирни муваффақиятли ўтказиш юзасидан ишлар авж олдирилмоқда. Инқилобий ўзгаришлар турмушнинг чуқур қатламларига кириб бормоқда. Одамлар қайта қуришнинг боришини синчковлик билан кузатиб, касаба уюшмалари олдига ҳам қатъий талаблар қўймоқдалар. Агросаноат комплекси ходимлари касаба уюшмалари республика комитетининг VII пленуми иштирокчилари меҳнаткашлар қонуний манфаатлари ва меҳнат ҳуқуқларини ҳимоя қилишда сусткашликка, масъулиятсизликка йўл қўйилаётганлигини таъкидладилар. Ҳали кўпгина коллективларда меҳнаткашларга қулай шароит яратиш, ҳалол ва унумли ишлаганларни рағбатлантириш кўнгилдагидек эмас. Фарғона область Фрунзе районидаги Киров номли совхозда меҳнатга ҳақ тўлашнинг янги усулига ўтилганлигига қарамай ишчилар ва хизматчиларни мукофотлаш, раҳбарлар ва мутахассисларга ҳақ тўлаш тартиб-қоидалари қўпол равишда бузилди. Оқибатда норозилик кучайди, соғлом муҳитга путур етди.

Сўнгги пайтларда колхозчилар, совхозлар ва бошқа давлат корхоналарининг ишчилари ойлик иш ҳақларини вақтида ололмаётганликларидан шикоят қилишмоқда. Қашқадарё областининг Карши, Косон, Нишон, Шаҳрисабз районларида, республика Мелиорация ва сув хўжалиги давлат комитетининг «Каршистрой» территориал бошқармаси тармоқларидаги 70 дан ортиқ хўжалик меҳнаткашлари 1989 йилнинг январь—июнь ойларида бир мири ҳам ололмадилар. Гап шундаки, ҳали касаба уюшма комитетлари адолатсизликка қарши муросасиз курашмаётирлар. Шу боисдан уларнинг мавқеига путур етаяпти.

Социалистик мусобақа шартларини якунлаш, илғорларни мукофотга тақдим этишда ҳам расмиятчилик, ўзибўларчилик давом этаяпти. Тааажжубки, Хоразм, Сирдарё, Фарғона областларидаги ўз томорқаларида мўл ноз-неъмат етиштиришга муваффақ бўлганлар негадир эътибордан четда қолдилар. Амударё районидаги Горький номли совхоз касаба уюшма комитети қўшиб ёзишга йўл қўйган механизаторни Ўзбекистон ССР Халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасининг мукофоти ва дипломига тақдим этган. «Очиқ хатлар куни»да совхоз ишчилари бундай камчиликлар ҳақида куюниб гапирдилар.

Мана бунисига нима дейсиз: Фарғона наслли паррандачилик репродуктори ва Косонсой районидаги «Коммуна» колхози коллективлари 1988—1989 йилларда қишловни муваффақиятли ўтказган деб топилиб, уларни рағбатлантиришга доир ҳужжатлар республика комиссиясига тақдим этилган. Маълум бўлишича, ўша пайтда «Коммуна» колхозида бурноғи йилга нисбатан етиштирилган маҳсулотлар сифати пасайган, қорамоллар нобуд бўлиши икки баравар кўпайган. Фарғона паррандачилик репродукторида эса тухум сотиш суръати 20 фоиз пасайган, 1 центнер гўшт учун сарфланадиган харажат 20 фоиз кўпайган. Ахир, шунчалик ҳам масъулиятсизлик бўладими?!

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, республика Министрлар Советининг ташаббуси билан 1990 йил биринчи кварталидан кўп болали оналарнинг социал таъминотини яхшилаш, шахсий ёрдамчи хўжалигида ишлаётган аёлларни халқ хўжалигида банд бўлганлар қаторига қўшиш ҳақидаги масала кўриб чиқилади. Бу барчани қувонтирмоқда. Шундай бўлса-да ечимини кутаётган муаммолар талайгина. Қайта қуриш суст бормоқда. Пировард натижа учун кураш, ишонч, иштиёқ кутилгандек эмас. Турғунлик йилларидан мерос бўлиб қолган баъзи иллатлар ҳамон такрорланмоқда. Республика касаба уюшмалари комитети сўнгги икки йил давомида 320 та корхоналар ва хўжаликларда меҳнат тўғрисидаги қонун жуда кўп марта қўпол равишда бузилганлигини аниқлади. Айниқса маъмурият томонидан ноҳақ ишдан бўшатилганлар кўп. Одил суд томонидан ўз ишига тиклаш ҳақидаги 610 та арзнома ижобий ҳал этилди.

Чорвадорларнинг унумли меҳнат қилиб, кўнгилли ҳосил чиқаришлари учун барча ерда қулай шароитни муҳайё этиш йўлида ҳали кўп иш қилиш керак. Хўш, мақсадга эришишдаги тўсиқлар нималардан иборат? Асосий касал шундаки, баъзи хўжаликларнинг раҳбарлари ва мутахассислари ҳамон чорвачиликка панжа орасидан қарашмоқда. Меҳнат унумдорлигини ошириш, озуқа базасини мустаҳкамлаш, маданий-маиший хизматни яхшилаш юзасидан белгиланган тадбирлар ташкилотчилик ишлари билан мустаҳкамланмай, қоғозда қолмоқда.

Оҳангарон районидаги Куйбишев номли совхоз фермасида ҳам ташвишли ҳол юзага келди. Моллар зооветеринария қоидалари асосида парваришланмаяпти. Асосий жараёнлар қўлда бажарилмоқда. Шароит бўлмаганлигидан ёш болали сигирсоғарлар жажжиларини молхоналарда эмизишмоқда. Совхоз раҳбарлари, касаба уюшма комитети оғир аҳволни кўра-била туриб, чора-тадбир белгилашмаётир. Совуққонлик, масъулиятсизлик қимматга тушди. Фермадаги қорамоллар касалланиб, мажбурий равишда гўштга топширилмоқда.

Баъзи хўжаликлар, корхоналар ва ташкилотларнинг раҳбарлари ишчилар ва хизматчилар сонини қисқартириш важи билан ўзларига ёқмаган ходимларни бўшатишмоқдалар. Яккабоғ районидаги колхозлараро пионер лагерининг ходими Т. Юсуповага нисбатан адолатсизлик қилинди. Унинг аризасини текшириш жараёнида ҳуқуқий камситишларга йўл қўйилди. Аммо касаба уюшмалари аралашуви билан у қайта ишга тикланди. Қоракўл ремонт-ишлаб чиқариш корхонасидаги камчиликлар ҳам барҳам топди.

Штатсиз юридик консультацияларнинг ёрдамига меҳнаткашлар катта умид боғлашаяпти. 1987 йили ВЦСПС президиуми «Касаба союз органлари ишларида меҳнат ҳуқуқи ва қонуний манфаатларни ҳимоя қилишни тубдан қайта қуриш тўғрисида» қарор қабул қилди. Шундан сўнг республикада совет қонунчилигини тушунтириш, меҳнаткашларнинг қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш борасида анчагина ишлар амалга оширилди. Бироқ хотиржам бўлишга асос йўқ. Ҳанузгача республика бўйича қарийб 50 та районда жамоатчилик асосида ишлайдиган юридик консультациялар ташкил этилмаган.

Чорвачиликда меҳнат қилаётган аёлларнинг иш шароитини яхшилаш долзарблигича қолмоқда. Механизациялаш жараёни суст ўсмоқда. Республикадаги қорамолчилик фермаларида бу кўрсаткич 67 фоизни, сутчиликда 72 фоизни ташкил этади. Самарқанд, Қашқадарё областларида янада паст. Жумладан, Олтинкўл районидаги «Коммунизм» колхози фермасида санитария талабларига риоя этилмаяпти. Асосий жараёнлар қўл кучида бажарилаяпти. Биноларнинг ойналари йўқ.

Урганч ёғ-мой комбинати, Навоий, Гулистон нон заводлари, Хонқа дон маҳсулотлари комбинати, Тўрақўрғон қуруқ мевалар маҳсулотлари заводи, Қизилтепа паррандачилик фабрикаларида аёлларнинг меҳнат шароитини яхшилаш борасида амалий ўзгаришлар сезилмаётир. Натижада кадрлар қўнимсизлиги камаймаяпти. Совуққонлик, ўзибўларчилик натижасида Пскент пахта тозалаш заводида, «Сергели» совхоз-саноат комплексида, Қўрғонтепа районидаги Фрунзе номли совхозда аёллар ўртасида бахтсиз ҳодисалар юз берди. Текширишлар натижасида шундай тўхтамга келинди: баъзи ерларда интизом, талабчанлик бўшашган. Ғалаба районидаги Оржоникидзе номли совхоз устахонасида назоратсиз қолдирилган тракторни бир гуруҳ ўсмирлар миниб, сайр қилишган. Охир-оқибатда уларнинг бири трактор тагида қолиб, нобуд бўлган.

Кейинги пайтларда республика касаба уюшмаси комитетига меҳнаткашлар қонуний ҳақларини ундира олмай сарсон бўлаётганликлари хусусида мурожаат қилишаяпти. Яқинда «Каршистрой» ходими Б. Мехлиевнинг шикоят хати текширилди. Маълум бўлишича, 13 нафар мансабдор шахслар уй-жой тўғрисидаги қонунни бузишган. Қашқадарё область касаба уюшмаси комитети аҳволдан хабардор бўлса-да, масалага адолат юзасидан ёндашмади.

Республика бўйича йилига имтиёзли ёки бепул йўлланмалар, пенсионерларга моддий ёрдам, нафақалар бериш, агросаноат комплекси ходимлари соғлиғини мустаҳкамлаш учун 284 миллион сўмдан ортиқ маблағ сарфланади. Афсуски, «Саломатлик» программаси кўнгилдагидек бажарилмаяпти. Сирдарё областида 4 та, Хоразмда битта фельдшер-акушерлик пункти қурилмади. Андижон, Бухоро, Наманган, Сурхондарё областлари ва Қорақалпоғистон АССРда 9 та сут ошхонаси бунёд этилмади. Дам олиш уйларига, шифохоналарга йўлланмалар ажратишдаги ноҳақликлар меҳнаткашларни ҳақли равишда ранжитмоқда. Пала-партишлик, масъулиятсизлик туфайли 1989 йилнинг 9 ойи мобайнида 245 йўлланма фойдаланилмай қолиб кетди. Тўрткўл районидаги «Совет Ўзбекистони» колхозига берилган йўлланма хўжаликда ишламайдиган кишига расмийлаштирилган. Боз устига колхоз касаба уюшмаси комитети раиси ва ҳисобчи 1.035 сўмни ўзлаштириб юборишди.

Мана бу адолатсизликка нима дейсиз? Ўтган йилнинг биринчи ярмида Тошкент область касаба уюшмаси комитети Социалистик Меҳнат Қаҳрамонлари учун ажратган ўнта йўлланма эгаларига бориб етмади. Ўзбекистон районидаги «Пахтақайнар», Ленинград районидаги Ленин номли колхоз правлениеларининг раислари имтиёзли йўлланмаларни «бегона» қилишга кўзлари қиймаган...

— Буларнинг ҳаммаси ҳали ишимизда қайта қуриш суст бораётганлигини кўрсатади, — деди агросаноат ходимлари касаба уюшмалари республика комитетининг котиби В. М. Нечкасов. — Давр имиллашни ёқтирмайди. Камчиликларни бартараф этиш, меҳнаткашлар кўнглини кўтариш, уларнинг ҳурматини қозониш, хайрли ҳаракатларни кенг оммалаштириш фаолиятимизнинг асосий йўналишидир.

М. ҚАЮМОВ,
«Қишлоқ ҳақиқати»нинг махсус мухбири.

ХАЛҚ НОМЗОДЛАРИ

ЮРТ УЧУН ЁНМАГАН ШАМНИ СЎНДИРИНГ...

Мирзаали Валиевич ёқтирадиган бир афсона бор. Эмишки, Замин фаровонликка олиб борадиган йўлни инсонга кўрсатиб, ўз хазинаси калитини унинг қўлига тутқазибди. Аммо Инсон она ерга берган ваъдасини унутибди. Яхшиликка саховат билан жавоб бериш ўрнига унга озор етказибди. Шунда Замин тилга кириб, инсонга нидо қилибди: «Эй, хом сут эмган банда, мен жамики хазинамни дастурхонингга тўкиб солдим. Ноз-неъматларимдан баҳраманд бўлиш учун нималар қилишинг кераклигини айтиб бердим. Бироқ сен оғзингга ноз-неъмат тутқазган сийналаримни кесиб ташладинг, теримни шилиб олдинг. Ҳаёт бахш этган қон томирларимни аямай кесдинг, сен мусаффо кўзларимга заҳарли чанг солдинг. Бу кулфатларинг учун мен сендан ўч олишга мажбурман...».

Ҳар сафар Мирзаали ака бу афсонани айтиб бўлгач, чуқур ўйга толади. Сўнг қалин кўзойнаклари остидан диққат билан суҳбатдошига тикилгач: «Аҳвол мана шунақа, — дейди. Кейин юзларига нур югуриб, қўшимча қилади: — Аммо Заминнинг дардига малҳам бўлиш, унинг саховату мурувватидан халқимизни баҳраманд этиш, фарзандлик бурчимизни қайтариш учун нима ишлар қилиш зарурлигини биламиз. Албатта, булар афсонада айтилган гаплар бўлса ҳам, ризқу рўзимиз манбаи — она ер тақдирига бефарқ қараган, бугунги кун билангина яшаётган айрим ходимлар бу сўзларнинг мағзини чақиб олишса, ёмон бўлмасди. Одамлар ерни келгуси авлодларга соғлом ва унумдор ҳолида топшириш учун барча имкониятлардан ўз вақтида фойдаланишлари керак».

Яқиндагина етмиш беш ёшини нишонлаган академик Муҳаммаджонов бутун умрини деҳқонларнинг жонига оро киришга, атроф муҳити софлигини тиклашга сафарбар этаётган олимлардандир. У ўсимликшунослик, деҳқончилик ва пахтачилик илмининг йирик намояндаси, биология, қишлоқ хўжалиги экинлари агротехникаси, ерни соғломлаштириш ва унумдорлигини ошириш, озиқ-овқат бўйича ҳаракат дастурини ҳал қилиш муаммоларига бағишланган 250 та илмий мақола, шу жумладан 17 та китоб муаллифи.

Мирзаали Валиевич фаол жамоатчи ҳамдир. У ЮНЕСКОнинг «Инсон ва биосфера» программаси бўйича Ўзбекистон миллий комитетининг раиси, ғўзанинг вилт касаллиги муаммолари бўйича Бутуниттифоқ мувофиқлаштириш кенгаши раиси, Республика уруш ва меҳнат ветеранлари кенгаши қишлоқ хўжалик комиссияси раиси, Ўзбекистон Фанлар академияси биология фанлари бўлими бюроси илмий кенгаши аъзосидир.

Мизаали Валиевич Бағдод районидаги Конизар қишлоғида туғилган. У қаерда ишламасин — Тошкентдами, Афғонистон ёки Ҳиндистондами (академик Муҳаммаджонов 1967—1970 йилларда Афғонистон ҳукуматининг қишлоқ хўжалиги бўйича маслаҳатчиси, 1972—1977 йилларда СССРнинг Ҳиндистондаги элчихонасида маслаҳатчи бўлиб хизмат қилган) ҳеч қачон ўзи туғилиб ўсган қишлоғи, ҳамюртларини унутмаган. Улар тақдирини ўз тақдири, ташвишини ўз ташвиши деб билади.

Уларнинг оғирини енгил қилиш иштиёқида яшайди. Шу сабабли ҳам ҳамюртлари таниқли олимни 422-Бағдод сайлов округидан Ўзбекистон ССР халқ депутатлигига номзод қилиб кўрсатиб, унга катта ишонч ва умид билдиришди.

М. Муҳаммаджонов ҳамюртлари билан бўлган учрашувларнинг бирида шундай деган эди:

— Бутун онгли ҳаётим даврида қаерда ишламай, ўз халқимга ва Ватанимга содиқ қолдим. Менинг узоқ ҳаёт йўлимда ҳаддан ортиқ қийинчиликлар, сиёсий ва илмий курашлар, қувғинлар бўлди. Аммо мен ўз йўлимдан қайтмадим, ҳақиқат ва халқ манфаати учун доимо курашдим. Оғир кунларда ҳам ҳеч кимга ва ҳеч қачон бўйин эгмадим, тиз чўкмадим, мен ҳақиқат эгилади-ю, аммо синмайди, деган нақлга ишонаман.

У республика халқини, айниқса қишлоқ аҳолисини иқтисодий, экологик ҳамда ижтимоий жиҳатдан оғир кулфатларга ва ночор аҳволга тушириб қўйган пахтанинг яккаҳокимлигига қарши қурултойларда ачитиб гапирди. Бир гуруҳ академиклар билан биргаликда мамлакат ҳукумати раҳбарлари номига иқтисодий жиҳатдан пухта асосланган мактуб билан мурожаат қилиб, пахта планини 6 миллион тоннадан 4,6 миллион тоннага камайтирилишига ҳисса қўшган. Ҳозир унинг раҳбарлигида тупроқ унумдорлигини ошириш, деҳқончилик маҳсулотларини етиштиришни ўстиришнинг яна бир янги системаси яратилиб, далаларда синовдан ўтказилмоқда.

— Мен Бағдод районининг фарзандиман, унинг халқини бошимга кўтаришни истайман, — дейди М. Муҳаммаджонов. — Аммо шуни қайд қилмоқчиманки, район халқининг аҳволи оғир. Буни кўра-била туриб индамаслик мумкинми? Улар мени халқ депутатлигига сайлаш ёки сайламаслигидан қатъий назар, ёшим анчагина ўтиб қолган бўлса-да, ҳамқишлоқларимнинг турмуш фаровонлигини яхшилашга аҳд қилдим.

Академикнинг сайловолди ҳаракат дастурида пахта яккаҳокимлигини бартараф этиш, минглаб гектар ерларни шўрлатган, захлатган, фойдасидан зарари кўп бўлган баъзи сув омборларини, масалан, Андижон сув омбори масаласини ҳал қилишдан ташқари, меҳнаткашларнинг турмуш шароитларини яхшилаш билан боғлиқ қатор муаммолар ҳам бор.

— Ҳозир менинг сайловчиларим яшайдиган «Москва» совхозида ҳар бир оиланинг катта-кичиклигига қараб 0,15 —0,25 гектар, «Намуна» ва «Большевик» колхозларида эса фақат 0,13 гектардан ер берилмоқда. Менинг фикримча, бу колхозларда томорқа ер ажратиш ҳажмини бир қанча кўтариш тўғри бўлади. Ҳозир қишлоқларимизда энг катта муаммо аҳолини ер билан таъминлашдир. Қарангки, ўтин йўқ, кўмир етишмайди, лекин Бағдод районининг ўртасидан қувур орқали газ Сибирга ва Марказга ўтиб кетади. Бу демакки, олдингдан сув оқади-ю уни ичолмайсан. Бағдод районини газлаштириш масаласини ҳал этишга ҳаракат қиламан. Қишлоқларимизда мактаблар, болалар боғчаси, клублар, касалхоналар етишмайди. Ичимлик сув билан таъминланмаган. Илгаридақа гавжум, чойхонали, чиройли гузарлар йўқ.

Мирзаали Валиевич район халқ хўжалигини ривожлантириш, халқнинг турмуш шароитини яхшилаш билан боғлиқ яна бир қатор муаммолар, уларни ҳал қилиш йўллари хусусида жўшиб сўзлади. Мирзаали аканинг суҳбатига маҳлиё бўлиб ўтирар экансиз, унинг ғайратига, ақлининг тийраклигига, эртанги кунга беқиёс умид билан боқишига ҳавасингиз келади. Суҳбатимиз сўнгида у худди дилимдаги фикрларни уқиб тургандай шундай деди:

— Ҳар бир инсон ким бўлишидан қатъий назар — раҳбарми, олимми, оддий ишчими — ўз халқини, юртини сидқидилдан севиши, оғир кунларида мададкор бўлиши лозим. Буни унинг инсоний бурчи деб биламан. Бу ҳақда тожик шоираси Гулирухсор Сафиева шундай шеър битган экан:

Юртин куйламаган сознн синдиринг,
Юрт ғамин чекмаган қалбни тиндиринг.
Кўр қилинг, юртим деб порламаса кўз,
Юрт учун ёнмаган шамни сўндиринг.

И. ЙЎЛДОШЕВ.

ЭЗГУЛИККА НЕ ЕТСИН

«Тошкент ҳақиқати»нинг ўша сони қўлма-қўл бўлиб кетди. «Актриса нега йиғлади?» мақоласини зиёлилар доирасидагина эмас, ишчилар, деҳқонлар қизғин муҳокама қилишарди, баъзилар дарҳол қўлга қалам олиб, редакцияга ўз фикрларини баён этишга шошилишарди. Чунки газета газак отган ярага тиғ теккизганди. Ўзбек маданиятининг шуҳрати деб тилга олинган Шукур Бурҳоновдек, Замира Ҳидоятовадек зотлар ўкситилганига ким бефарқ қарарди?..

Тўғри сўз туққанингга ёқармиди! Мақола эълон қилиниши биланоқ академик театр раҳбарлари катта идораларга мурожаат қилиб, газетани бирёқламаликда айблашга тушишди. Афсуски, шолининг ичида курмаги бўлади. Мақолада ҳақиқатан ҳам айрим хатоларга йўл қўйилганди. Лекин улар газета чиқишида олға сурилган бош ғоя — одамий бўлиш, истеъдодни тилда эмас, амалда улуғлаш ғоясини хиралаштира олмасди.

Муҳаррир Нўъмон Насимов бу ҳақиқатни қунт билан тушунтиришга интилди, ким ҳақ, ким ноҳақлигини газетхонлар ҳукмига ҳавола қилишни таклиф этди. Ўша пайтлар «Тошкент ҳақиқати»да «Актриса нега йиғлади?» мақоласи юзасидан эълон қилинган мактублар чинакамига дил изҳори эди.

Ошкоралик тетапоя бўлаётган даврда вилоят газетасининг бу журъати, дадиллиги муҳаррирнинг ҳаётий нуқтаи назари билан белгиланарди. Бўстонлиқда табиат тароватига раҳна соладиган корхона қурилишига қатъий норозилик, ўзини алангага айлантирган аёллар қисмати ҳақида ўткир ва чуқур мулоҳазалар, ноҳақ айбланганларга ҳалол номларини қайтариш, турли юлғичларни аямай фош этиш... «Тошкент ҳақиқати»нинг бу долзарб чиқишлари ҳақида анча ёзса бўлади.

Лекин бир мавзу муҳаррирнинг меҳрини алоҳида сездириб туради. Бу — санъат, унинг сеҳрли олами. «Тошкент ҳақиқати» йиллар чанги остида қолган санъаткорларимизнинг асл намояндалари — ҳофизларидан қанча-дан-қанчасининг хизматларини яроқлатиб халққа кўз-кўз қилди. Янги хушовоз қўшиқчиларни кашф этди, халқ ижодиётининг жўшқин тарғиботчисига айланди.

Нўъмон ака асли Фарғона водийсидан бўлганлиги сабаблими — куйга, қўшиққа, аскияга ошифта. Кейин узоқ муддат Тошкент вилоят партия қўмитасида пропаганда ва агитация бўлими мудирининг ўринбосари сифатида маданият соҳасига мутасаддилиги ҳам ўз таъсирини кўрсатмай қолмаган.

Шундай бўлса-да, унинг суйгани, ардоқлагани — газетачилик. Ҳуқуқшуносликдан олий маълумоти бўлиб редакция тупроғини ҳидлагани ҳам шундан. У хато текширувчи — корректордан муҳаррирликкача хизмат лавозимларини босқичма-босқич босиб ўтди. Шу боисдан бу вазифада унинг учун жумбоқ йўқ.

Нўъмон ака дўстлар даврасида «Эзгуликка не етсин!» деб тез-тез такрорлайди. Ўзи ҳаётининг кўп қисмини шунга бағишлади. Ҳозир пойтахт вилоятидагина эмас, жумҳуриятимизнинг яқин-олисдаги редакцияларида Нўъмон ака учирма қилган журналистлар ишлайдилар. Ушбу сатрлар муаллифи ҳам муҳаррир сабоқларидан баҳраманд бўлган.

Мана уч йилдирки, Н. Насимов Ўзбекистон Журналистлар уюшмаси Тошкент ташкилотига раҳбарлик қилиб келмоқда. Одамларнинг кундалик ташвишлари, муаммолари раиснинг доимий эътиборида. Бирор газетачи квартира олса, енгил машиналик бўлса борми, Нўъмон ака бу омадга ўзи муяссардек севинади.

Аввалги сайловларда Нўъмон Насимов Оҳангарон районидан вилоят Советига депутат қилиб сайланган эди. Асфальтланган йўллар, янги қурилган мактаб ва шифохоналар халқ мухтор вакилининг елиб-югуришлари самараси ҳамдир. Бу сафар эса уни Тошкент райони деҳқон ва чорвадорлари пойтахт вилояти депутатлигига номзод қилиб кўрсатганлар. 182-Собир Раҳимов сайлов округи сайловчилари «Тошкент ҳақиқати» газетасининг муҳаррири Н. Насимов учун якдил овоз беришларига умид катта. Чунки оммага эзгуликни раво кўрадиган инсон кўпчилик хизматини ҳам сидқидилдан ўташига ишонса бўлади.

Э. ЭРНАЗАРОВ.

„МЕҲРИМ СИЗГА, АЗИЗЛАР!“

Кайковус ўзининг «Қобуснома» асарида: «Эй, фарзанд, шарофатлиғ илм ўрганмоқ ва ундан шуҳрат қозонмоқ тиласанг, тиб илмидан фойдалироқ илм йўқдур...» деб ёзган эди. Тўйчи Қурбонниёзов тиббиёт касбини ихтиёр этганида Кайковуснинг ўгитларига нечоғли амал қилганлиги бизга қоронғу. Лекин ўзаро суҳбатларимиздан шу нарса аёнки, Тўйчи шифокорликни тасодифан танлаган эмас. Ёшлигиданоқ далага чиқиб ишлаган, меҳнат қўйнида обдон чиниққан бу йигит ҳамқишлоқ дўстлари қатори колхозда қолиши ҳам мумкин эди. Бунга унинг кучқуввати ҳам, лаёқати ҳам бор эди. Лекин...

Ўша дамларни яхши эслайди. 1965 йилнинг ёз ойлари. Мактабдаги битириш имтиҳонлари тугаб, ёзги таътил кунлари бошланган. Отаси бетоб ётар, ҳамма ташвиш онаси билан унинг зиммасига тушган. Падари бузрукворн анча вақт ётиб қолди. Табибларнинг муолажалари унчаям фойда бера вермасди. Тўйчи буни синчиклаб кузатар экан, оқ халатли шифокор бўлишни, отажони дардига тезроқ даво топишни жуда-жуда орзу қилган эди. Бора-бора бу ният қатъий бир қарорга айланди. Отасига шу ҳақда гап очган эди, у мийиғида кулиб қўя қолди:

— Отлиқлар бу ўқишга киролмайди-ю сенга йўл бўлсин, ўғлим.

Дарҳақиқат, бу гап асосли эди. Ўғлини ўқитишга отанинг қурби етмас, на мол, на ҳол бор эди.

«Киши нимагаки жазм этса, албатта эришади», дейдилар. Тўйчи ҳам ана шу азму қарор билан уч-тўртта эски кийими, беш-олтита дарслик китобларини қўлтиқлаб шаҳарга жўнади. Ҳужжатларини академик. И. Павлов номидаги Самарқанд давлат медицина институтининг даволаш факультетига топширди. Иқтисодий танглик етмагандек, уч-тўрт кун қўналға ҳам тополмай таниш болаларникида яшаб турди. Вақт бўлди дегунча ўқиди. Ўқигандаям астойдил, қизиқиб, бутун иштиёқ билан берилиб ўқиди. Имтиҳонларга пухта тайёргарлик кўрди.

Белгиланган кунлар етиб, синов даври бошланди. Буни қарангки. машаққатлари зое кетмабди. Кириш имтиҳонларини муваффақиятли топширди. Уйига қайтгач, шошилиб отасининг олдига кирди:

— Ўқишга кириб келдим, — деди у терисига сиғмай қувониб. Ҳарчанд уринмасин отаси ҳам, оиланинг бошқа аъзолари ҳам унга ишонгилари келмасди. Негаки, кечагина ўрта мактабни бошқалар қатори битирган ўқувчи ҳе йўқ, бе йўқ шундай катта олий ўқув юртига «тирговичсиз» кириб келиши ҳақиқатдан кўра тасодифга яқинроқ эди. Кейинчалик отаси унга ишонди-ю лекин букчайган қаддини кўтара олмади. Орадан бир йил ўтар-ўтмас ҳаётдан кўз юмди. Оила бошига оғир жудолик тушди. Онаси бир уюм ташвиш ичида ўралишиб қолди. Аммо нима бўлса ҳам қийинчиликларга бардош бериши керак эди.

Тўйчи 1971 йили институтни тамомлаб, даволовчи шифокор мутахассислигини олди. Иш фаолиятини шу йилиёқ район марказий шифохонасида методистликдан бошлади. Орадан бир муддат ўтгач, томоқ, қулоқ, бурун касалликлари бўйича беморларни қабул қилишга киришди.

1973 йилнинг кузи уни яна бир синовдан ўтказди. Тўйчи Совет Армияси сафига хизматга чақирилди. Йигитлик бурчини адо этган ўша икки йил ичида ҳам у касбини тарк этмади. Етук ҳарбий врачлардан тажриба ўрганди. Қизил Байроқли Байкалорти ҳарбий округига қарашли қисмларнинг бирида лазарет бошлиғи, отряд шифокори, полкнинг катта врачи бўлиб ишлади. Интизоми, иқтидори, юқори малакаси туфайли эришган муваффақиятлари учун медицина хизмати капитани ҳарбий унвонига сазовор бўлди.

1975 йил октябрь ойида яна жонажон коллективига қайтиб, бош врачнинг аҳолига тиббий хизмат кўрсатиш бўйича ўринбосари вазифасига тайинланди. Орадан йиллар ўтди. Ниҳоят 1985 йил март ойида марказий шифохона коллективи уни ўзига бош врач этиб сайлади.

...Ўша йил баҳор эрта келди. Кунлар илиб, дарахтлар куртак ёзганда унинг қалбига қандайдир ширин туйғулар ғулғула солди. Марказий шифохона янги бинога кўчган. Атрофида ҳувиллаб ётган пахта далаларидан бўлак ҳеч нарса йўқ эди. Ободонлаштириш, кўкаламзорлаштириш ишлари олдинда турарди. Тўйчи устози Абдураим Эшниёзов билан биргаликда бу ишларни пухта режалаштириб олди. Коллектив енг шимариб уюшқоқлик билан ишга киришди. Ҳар бир бўлимга тегишли жой ажратиб берилди. «Ўзбек тупроғига таёқ суқсанг ҳам кўкаради» деган ҳикматли гап бор. Шифохона атрофининг таниб бўлмас даражада ўзгариб кетгани бунинг ёрқин исботидир. Кўкка мағрур бўй чўзган чинор, терак, акация, тоғ гужуми, арча, мажнунтол каби ниҳоллар энди унга ўзгача кўрк бахш этиб турарди. Эрта баҳордан то кеч кузгача яшнаган ранго-ранг гуллар баҳри-дилингизни очиб юборади.

Шифохонага кираверишда тиббиёт илмининг бобокалони Абу Али ибн Синонинг камтаргина бюсти ўрнатилган. Ёнида фавворалар кумушсимон нуқра сочади. Ёдгорлик ортидаги шинам йўлкалар озода ва гўзал. Ўрта йўлканинг адоғи бош врач хонасига олиб боради. Мўъжазгина кабинет. Кенг ва узун стол атрофига ўриндиқлар қўйилган. Ҳар куни бу ерда ҳамкасблар йиғилиб, бамаслаҳат иш кўрадилар. Тегишли топшириқларни олиб, беморларни даволашга киришадилар. Бир сўз билан айтганда, элнинг соғлиғи тўғрисида ғамхўрлик бошланади.

Мана беш йилдирки, Тўйчи Қурбонниёзов — Хатирчи район марказий шифохонасининг бош врачи. Аҳил коллективда обрў-эътибори, ҳурмати яхши. Ҳаммага бирдек муносабатда бўлади. Ҳамкасбларини ижодий ишларга илҳомлантиради. Шундан бўлса керак, шифокорлар коллективи 331-Ленин сайлов округидан Ўзбекистон ССР халқ депутатлигига Тўйчи Қурбонниёзов номзодини кўрсатди.

— Агар депутатликка сайлансам, — деди у, — элга чин дилдан хизмат қиламан. Ҳаракат дастуримнинг асосий йўналиши халқ соғлиғини мустаҳкамлашга қаратилган. «Москва», «Партия XXII съезди» колхозларида аҳолининг сифатли сув билан таъминланмаганлигидан хабарим бор. Шунинг учун ҳам кейинги беш-олти йил ичида бу жойларда юқумли касалликлар кўп учраяпти. Агар Хатирчи-Миёнқал каналининг районимиз аҳлига хизмат қилишини таъминласак, бу камчиликка чек қўйган бўламиз. Шунингдек, Шовот канали атрофларига, марказий ва ички йўллар, ариқлар четига инсон саломатлиги учун ғоят зарур бўлган балх тути, ёнғоқ, анжир, беҳи, жийда сингари мевали дарахтлар ўтказиш кераклигини, узумзорлар, боғлар барпо этиш зарурлигини тушунаман.

Навоий шаҳрига ўтадиган Дам Хажжа магистрал каналидан водопровод суви олиб Олтинсой марказигача етказилса, аҳолини ичимлик сув билан таъминлаш яхшиланади. Колхоз ва совхозларда етиштирилаётган пахта хом ашёсининг бир қисмини шу хўжаликларнинг ўзлари сотиши масаласи ҳал этилса, уларнинг иқтисодий аҳволи юксалади. Минтақа кишиларини иш билан таъминлаш ҳам муҳим муаммолардан бири. Бунинг учун район марказида тўқувчилик, хўжаликларда эса мева, сабзавотни қайта ишлаш цехлари очилса, мақсадга мувофиқ бўлади. Мазкур ҳудудда болалар ўлими кўрсаткичи юқори. Нобуд бўлган гўдакларнинг касаллик тарихини ўрганиш шуни кўрсатмоқдаки, ҳомиладорлик даврида аёллар камқонлик касалига дучор бўлмоқдалар. Уларни қўшимча озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлаш лозим. Сайлов округи ҳудудидаги хўжаликларга табиий газ ўтказиш, йўлларни, кўприкларни, қабристон ва тарихий ёдгорликларни тиклаш, созлаш, унутилаёзган ёғоч ўймакорлиги, мисгарлик, кулолчилик каби касблар қадриятини ошириш ҳам муҳим вазифалардан ҳисобланади.

Тўйчи Қурбонниёзовнинг ҳаракат дастури фақат шулар билан чекланмайди. Унинг анчагина эзгу ниятлари бор. Агар депутатликка сайланса, бу ишларни бажаришга астойдил киришмоқчи.

Ҳа, бош врачнинг ишдаги принципиаллиги, тўғри сўзлиги ҳаммага маълум. У депутатлик масъулиятини ҳам яхши тушунади. Бинобарин, агар шундай бўлмаса, коллектив унинг номзодини республикамиз олий ҳокимияти депутатлигига кўрсатмаган бўларди.

Н. ОРИФЖОНОВ.

КАДРЛАР ЎҚУВИ

Тошкентдаги олий партия мактабининг партия, совет ва мафкура кадрлари малакасини ошириш факультетида тингловчиларнинг навбатдаги гуруҳи машғулоти якунланди. Тингловчилар орасида Ўзбекистон, Тожикистон, Туркманистондаги қишлоқ, район ва шаҳар халқ контроли комитетларининг раислари, областлар, республикалар халқ контроли комитетларининг масъул ходимлари бор эдилар.

Улар ҳозирги социалистик жамият, унинг зиддиятлари, ижтимоий адолатни қарор топтириш, миллатлараро муносабатлар, янгича сиёсий фикрлар, региондаги экология вазияти, кадрларни ғоявий-сиёсий ва ахлоқий тарбиялашга оид долзарб муаммолар хусусида лекциялар туркумини тингладилар.

Иқтисодиётни соғломлаштиришни рўёбга чиқариш, партиянинг иқтисодий сиёсатини амалга ошириш, экономикани планлаштириш ва бошқаришга янгича ёндашиш, янги хўжалик механизмини, хўжалик ҳисоби ва ўзини ўзи пул билан таъминлашни жорий этиш, қишлоқда ишлаб чиқариш муносабатларини такомиллаштириш, корхоналар фаолиятини иқтисодий таҳлил этиш ва бунинг ишлаб чиқариш самарадорлигини оширишдаги роли, халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқаришни кўпайтиришнинг комплекс программасини амалга ошириш масалаларига лекциялар мобайнида катта эътибор берилди.

Амалиётчи ходимлар ўтказган машғулотлар чоғида ошкоралик ва жамиятни демократиялаш шароитида республика, область халқ контроли комитетларининг хўжалик юритишнинг янгича шароитида назорат қилувчи органларнинг куч-ғайратларини мувофиқлаштириб туриш, давлат интизомини мустаҳкамлаш, халқ назоратчилари фаолияти усул ва методларини қайта қуриш ҳамда унинг самарадорлигини ошириш йўлларини қидириш юзасидан партия, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари ва халқ назорати органлари алоқаларини кучайтириш тажрибаси ҳар томонлама ёритиб берилди.

Қайта қуришнинг ҳозирги босқичи муаммоларига бағишланган назарий суҳбатларда, хўжалик юритишнинг янгича шароитида халқ контроли органларининг фаолиятини такомиллаштиришга бағишланган семинарда, амалий машғулотларда кенг кўламда фикрлашувлар бўлди, ғоялар, тажрибалар ўртоқлашилди. Машғулотларнинг актив формаларини ўтказишда Тошкентдаги олий партия мактаби ўқитувчилари билан бирга Бутуниттифоқ ва республика халқ контроли комитетларининг масъул ходимлари ҳам иштирок этдилар.

Тингловчилар ҳузурида СССР Халқ контроли комитетининг масъул ходимлари, халқ контроли комитетларининг раисларидан: Ўзбекистон ССРдан Б. Ф. Сатин, Туркманистон ССРдан В. С. Чертишев, Тожикистон ССР халқ контроли комитети раисининг биринчи ўринбосари Б. А. Аминов, уч республиканинг бир қанча область халқ контроли комитетлари раислари сўзга чиқдилар.

Якунловчи машғулотда Ўзбекистон ССР Министрлар Совети раисининг ўринбосари Ў. К. Исмоилов билан учрашув бўлди.

ИШГА ТУШИРИЛДИ

Тахиатош ГРЭСининг навбатдаги олтинчи энергоблоки ишга туширилди. 210 мегаватт қувватли турбина 72 соатлик текширувдан сўнг доимий ишлайдиган энергоблоклар қаторига қўшилди.

Олтинчи энергоблокнинг фойдаланишга топширилиши натижасида Қорақалпоғистон АССР ва Хоразм вилояти халқ хўжалиги тармоқлари электр қуввати билан янада кўпроқ таъминланади. Тахиатош ГРЭСининг умумий энергетика қуввати 730 мегаваттга етди.

ОЛИМЛАР ҲАМДЎСТЛИГИ

Корея Халқ Демократик Республикаси жамиятшунос олимлари делегацияси Ўзбекистонда меҳмон бўлиб турибди. Меҳмонлар Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг бир қанча илмий-тадқиқот институтлари билан танишдилар.

Делегация аъзолари Ўзбекистон ССР Фанлар академияси билан Корея Халқ Демократик Республикаси ижтимоий Фанлар академияси ўртасида бевосита алоқалар ўрнатиш муддаоси тўғрисидаги протоколни имзоладилар.

Шимолий Корея вакиллари чет мамлакатлар билан дўстлик ва маданий алоқалар Ўзбекистон жамиятида қабул қилиндилар, улар Ўзбекистонда яшовчи корейсларнинг турмуши билан танишдилар.

Пахтакор районидаги Кичанов номли совхоз сут-товар фермасида илғор чорвадорлар кўп. Олти йилдан буён мазкур коллективда меҳнат қилиб келаётган бузоқбоқар Суюн Тўйчиев — улардан бири. Ўз қарамоғидаги 120 бош бузоқни меҳр билан парваришлаётган С. Тўйчиев жониворларнинг ҳар куни 400—450 грамм семиришига эришаётир.

СУРАТДА: С. Тўйчиев.

У. ҚЎШВОҚОВ олган сурат.

ИСИТИШ ҚОЗОНЛАРИ

Фарғона областининг Ўзбекистон районидаги мотор ремонти заводи коллективи истеъмолчиларга янги маҳсулот — сув иситадиган қозонларнинг дастлабки туркумини юборди.

Янгилик хусусий уйларни иситиш учун мўлжалланган, бундай уйлар область қишлоқларида оммавий равишда қурилмоқда. Иситиш қозонлари газда ҳам, кўмирда ҳам ишлайверади.

Бу йил заводда қишлоқ меҳнаткашларининг буюртмалари асосида беш мингтадан кўп шундай қозон тайёрлаб чиқарилади.

Амалдаги байналмилаллик

ХУШНАЗАР АКАНИНГ ДОҒИСТОНЛИК ИНИСИ

Алғов-далғовли 1931 йил эди. Бир неча таноб ери, от-улоғи бўлган Нарзулла аканинг оиласига «қулоқ» деган тамға босилиб уларни қишлоқдан бадарға қилмоқчи бўлдилар. Хонадон киндик қони тўкилган ерга сиғмай қолди. Маломатларга, ҳақсизликларга чидамай Нарзулла ака оғир касалланиб, ҳаётдан кўз юмди.

Бир этак бола билан қолган Унсин опа минг даргоҳга бошини урди, аммо ҳамма ердан «қулоқлар» оиласи деган тавқи-лаънат эшита верди. Осмон йироқ, ер қаттиқ эди. Ўша пайтлари ўртанча ўғли Хушназар оқ-қорани танийдиган бўлиб қолганди. У яхши эслайди: ярим кеча, эшиклар шарақлаб очилиб, остонада қуролли кишилар пайдо бўлди. Ҳаммасининг қовоғи солинган. Болалар чириллашиб она этагига ёпишдилар. Онаизорнинг илтижо, таваллосига қарамай, уларни тун изғиринида вокзалга ҳайдаб кетдилар.

Вагон ғилдиракларининг тақир-туқури остида бола хаёл сурар, кўз олдидан тили чиққан уйи — баҳорда чаппар уриб гуллайдиган ўриксор ҳовли, лўла болишлар ташланган супа кетмасди. Бадарға қилинганларни бир неча кундан кейин Ставрополь ўлкасига келтириб ташладилар. Бу Сталин яккаҳокимлигининг бедодлигини ўз бошидан кечирган оилалардан бири эди.

Шу кунгача яна қанча сувлар оқиб ўтди, қанча тақдирлар ўзгарди...

Ставрополь ҳақида хабар эшитса, Хушназар аканинг юраги жўнбушга келарди. Дарҳол ўттиз биринчи йилнинг изғиринли туни, онаизорнинг илтижолари, вагон ғилдиракларининг овози ёдига тушарди. Қалбини гоҳ илиқ, гоҳ аччиқ меҳр ва изтироблар қопларди.

Ногаҳон келган қарчиғайдан ҳимоя қилиб полапонларини бағрига яшириб олган безовта қушдек жонсарак онаизорининг дийдори кўз олдидан кетмасди.

Аммо рўзғор, тирикчилик юкидан халос бўлиб, у томонларга сафар қилолмаслиги учун ўзини кечиролмасди.

Нарпай район ижтимоий таъминот бўлимидан Ставрополь ўлкасига дам олишга йўлланма берилиши унинг учун айни муддао бўлди. Орзуси, муроди ушалаётган эди.

Хушназар ака сўраб-суриштириб саҳарда Лево-Кумск қишлоғига етиб келди. У сабрсизлик билан тонг оқаришини кутарди. Онаизорининг пойи-қадами теккан, ўзининг болалиги кечган ерларни яна бир кўришни истарди. Бироқ орадан ўтган қарийб 60 йиллик муддат кўп нарсаларни ўзгартириб юборганди. Шу боис тонг аллақачон ёришган бўлса-да, у атрофга разм солиб ҳеч нарсани таний олмади. Қишлоқ бутунлай бошқача бўлиб кетган, бу ерда янги авлод ўсиб етишган, ҳеч кимни таниб бўлмасди.

Шу орада қаршисидан сутранг «ГАЗ-24» автомашинаси ўтиб қолди. Қўл кўтариши билан машина орқасига қайтиб, унинг олдида тўхтади.

Юлдузи иссиқ, элликларни қоралаган киши кабинадан кулиб қараб турарди. Хушназар ака ҳайдовчидан қишлоқ қабристонининг қаерда жойлашганини сўраши билан ҳайдовчи машина эшигини очиб ўтиришга таклиф қилди, элтиб қўйишини айтди. Йўл узоқ, кўнгил яқин, дейдилар.

Хушназар ака Самарқанд областининг Нарпай районидаги «Октябрь» колхозидан эканлигини, колхозлаштириш даврида кўчирма қилинганини, онасининг қабри шу ерда эканлигини, уруш ветерани сифатида пенсияга чиққанлигини айтди. Ҳайдовчи ўзини Зубайирҳожи Абдуллаев деб таништирди. Лево-Кумскка қўшни бўлган Николаево — Александровск қишлоғидаги совхозда чорвадор бўлиб ишлаётганлигини, асли доғистонлик эканлигини айтиб қолди.

Зубайирҳожи гап орасида колхозлаштириш даврида бу томонларга ўзбек оилалари кўчирма қилинганидан хабардорлигини, уларнинг кечирган азоб-уқубатларини эшитганларини сўзлади. Шу боис ўзбекларнинг ҳозирги ҳаёти ва турмуши қандай кечаётганлигини суриштирган бўлди. Йўловчилар ўзаро дардлашиб, манзилга қандай етиб келганларини пайқамай қолдилар. Машина кўркам, данғиллама ҳовли эшиги олдида тўхтади.

Хушназар ака ҳайрон бўлди.

— Меҳмон отангдан улуғ, деган гап бор. Қолаверса, ўзбек билан доғистонлик бир қавмдаги халқ. Аслида юртдош эканмиз. Бизникида меҳмон бўлиб кетасиз, — деди Зубайирҳожи.

Меҳмон шарофати билан Зубайирҳожининг уйига оила аъзолари тўпланишди. Ўғиллари Абдулқаҳр, Муҳаммад Али ҳам отасидек одамшаванда, дилкаш йигитлар экан, Хушназар ака билан тез иноқлашиб кетишди.

Нон-туздан кейин Зубайирҳожи меҳмонга қўрасини кўрсатди, ишларидан гапириб берди. Ижарага совхознинг чорвасини боқаркан. Ҳар йили бўрдоқига боқиш бўйича зиммасига олган шартнома мажбуриятларини бажариб, мўмайгина даромад қиларкан. Икки қаватли ғиштин бино, доим эшик олдида эгарланган тойдек тайёр турадиган «ГАЗ-24» енгил машинаси ана шундан далолат берарди. Шахсий хўжалигида 8 бош говмиши, 300 бош совлиғи, 6 бош новвоси бор экан. Умуман ҳалол меҳнати эвазига егани олдида, емагани ёнида, қўлини қаёққа узатса етар экан.

Зубайирҳожиларнинг уйида шу куни ярим тунгача чироқ ўчмади. Меҳмоннинг уй эгасига меҳри тушиб қолганди. Хушназар ака бошидан кечганларини гапириб берди. Ота хотирасида кўчирма бўлган йиллари, Лево-Кумск қишлоғида кечган ҳаёти жонлана бошлади.

Хўроз ҳамма ерда бир хил қичқиради деганларидек, Лево-Кумскда ҳам деҳқон аҳлининг турмуши оғир кечарди. Кўр-кўрона коллективлаштириш баҳонаси билан ер, от-улов тортиб олинганди. Ерни ишлагани на от-улов, на техника ва на уруғлик бор эди. Бу ерда ҳам энди жонланиб келаётган деҳқон хўжаликлари «қулоқ» сифатида тугатилиб, ери борми, қўш ҳўкизи борми, паррандаси борми — мусодара қилинарди. Шундай оғир шароитда Ўзбекистондан бир қисм аҳолининг мажбуран кўчириб келтирилиши озиқ-овқат тақчиллигини янада кучайтириб юборди.

Катталарга кунига бир тишламдан — 100 граммдан, болаларга 50 граммдан қора нон улашардилар. Унсин опа чурвақаларнинг қорни деб колхоз ишидан кейин ҳам тинмасди. Бировларнинг кирини ювар, сигирини соғар, рўзғорига қарашар, кечкурунлари ҳориб-чарчаб, бурнидан тортса йиқилгудек бўлиб уйга қайтарди. Топгани бир тишлам нонми, бир коса сутми, пишириб-куйдириб нуридийдаларининг оғзига тутарди.

Ҳеч нарса ноннинг ўрнини босолмас эди. Унсин опа қанча елиб-югуриб ишласа ҳам қизчаси билан ўғилчасини очлик чангалидан қутқариб қололмайди. Болалар тўнтарилган қозонга тикилганларича жон бердилар. Фарзанд доғи ёмон бўларкан. Онаизор кечагина кўз олдида пилдираб ўйнаб юрган жигаргўшаларини тупроққа топшириб қайтгач, кундан-кун мадордан кета бошлади. Бир томондан очлик, иккинчи томондан болаларининг ўлими уни оғир дардга чалинтирди. Болаларнинг қирқи чиқмай туриб, у ҳам оламдан кўз юмди. Хушназарнинг қўлини чангаллаб туриб, айтган гапи шу бўлди: «Укаларингнинг ёнига қўйгин, болам!»

Меҳмоннинг ҳикояси шу ерга келганда Зубайирҳожи ҳўнграб юборганини сезмай қолди. Кейин ҳар иккиси анчагача жим ётишди. Яхши одамлар ҳамма ерда ҳам бўлади. Унсин опадан кейин унинг фарзандларини Лево-Кумскда ёлғизлатиб қўймадилар. Қўлидан бир нав иш келиб қолган Хушназарни тракторчиларга ёрдамчи қилиб ишга жойлаштиришди. Укаси Саъдуллани Николаево-Александровск қишлоғидаги болалар уйига топширишди. Хушназар тракторчига сув ташиб берар, уни мойлаш, ремонт қилишга ёрдамлашар, бунинг эвазига колхоздан иш ҳақи оларди.

Ана шулар ҳақида Хушназар ака Зубайирҳожига онасининг бошида — қабр ёнида гапириб берди. Хушназар ака халқимиз анъанасига кўра, қуръон тиловат қилиб, оламдан барвақт кўз юмган онаизорига, укаларига бағишлади. Кейин Зубайирҳожининг уйида мусулмон қўни-қўшниларни йиғиб, онасига, укаларига ис чиқарди. Буларнинг ҳаммасига Зубайирҳожи бош-қош бўлди.

Хушназар ака эртасига хайрлашгани яна бир бор қабрга зиёратга борди. У туғилган еридан узилиб, ўзга ерда бир умрга паноҳ топган мунис, муштипар онасининг қабрини ўпиб, тупроғидан бир сиқим олиб елим халтага соларкан, Зубайирҳожи бунинг боисини сўради. Хушназар ака ўйланиб туриб жавоб қилди:

— Онам оламдан ўтгандан кейин ҳам унинг руҳи-аъмоли мусофирлик дардини тортмасин, деб тупроғини ўз юртига — Нарпайга олиб кетаяпман. Олиб бориб жуфти ҳалоли падаримизнинг тупроғига қўшаман. Замона зайли уларни тириклигида бир-биридан жудо қилганди. Ҳеч бўлмаса энди бирга бўлишсин!

Зубайирҳожи ўзбек оғасини то аэропортгача кузатиб қўйди. Хайрлашиш пайтида улар анчагача бир-бирларининг бағрларидан ажралмай турдилар. Ҳа, оғир дақиқаларда ҳамдард бўлган биродар қиёматли оға-инидир. Шу-шу Хушназар ака билан Зубайирҳожи хонадони ўртасида борди-келди узилмайди. Ота қачонки Ставрополь томонга дам олгани келаркан, аввал доғистонлик инисини зиёрат қилади. Иккиси биргалашиб яна муҳтарама волиданинг қабрига бориб, фарзандлик бурчини бажо келтирадилар.

Хушназар ака энди катта хонадоннинг эгаси. Ували-жували. Невара-чеваралари атрофини қуршаган. Николаево-Александровскдаги болалар уйида Ставрополь ўлкасининг тузини тотиб улғайган укаси Саъдулла Самарқандга қайтиб Нарпайда кўп йиллар бухгалтер бўлиб ишлади. Ҳозир унинг ўғиллаpидан бири механизациялашган 2-кўчма колоннада бошлиқ, иккинчиси прораб. Хушназар аканинг икки ўғли ва бир қизи бор. Тўлқинжон давлат суғурта идорасида инспектор, Абдулҳамид Арабхона қишлоғидаги мактабда ўқитувчи. Қизи Анора ҳам педагог.

Хушназар ака қанчалик ували-жували бўлмасин, кўнглининг бир бўлаги доим Ставрополда. Ўнта бўлса ўрни бошқа деганларидек, у ерда доғистонлик иниси Зубайирҳожи бор. Онасининг тупроғи ўша ёқда қолган...

С. РЎЗИМАТОВ.

Хива районидаги Фрунзе номли колхознинг қиёфаси йилдан-йилга ўзгариб, кўркамлашиб бормоқда. Янги турар жой бинолари, маданий-маиший муассасалар, мактаб, шифохона, болалар боғчалари унинг ҳуснига ҳусн қўшаётир.

Саёт — хўжаликнинг аҳоли гавжум яшайдиган қишлоқларидан бири. Кейинги даврда у ниҳоятда гўзаллашди. Муҳтарам қариялар, иззат-икромга сазовор пенсионерлар ҳордиқ чиқарадиган маданият саройини қишлоқ кўрки деса бўлади.

СУРАТЛАРДА: маданият саройи; колхоз раиси Абдушариф Мадраимов (чапда), оқсоқоллар — Юнусжон Абдураимов, Исмоил Ғуломов ва Матёқуб Аҳмедов.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ
олган суратлар.

Назм дафтаридан

ҚИШЛОҚ

Шовуллаган анҳорлари
йўқ,
Шовуллайди бунда
буғдойзор.
Ўз касбидан доим кўнгли
тўқ,
Турфа феълли одамлари
бор.
Ғалла экиб, боқса ҳамки
мол,
Юришидан кимлигин билар.
Уруш кўрган Бобоназар
чол
Бу дунёга омонлик тилар.
Эгри-бугри кетган кўчаси
Асфальт эмас,
иссиқ тупроқли.
Қайнисини «бола» дегувчи
Келинлар ҳеч билмас
нифоқни.
Ҳар юракда дунё ташвиши,
Қадри баланд бунда диёнат,
Бир қишлоқки, биронта
киши
Ўз юртига қилмас хиёнат.

ЭГАТЛАР

Узун-узун эгатлар —
Тароқларнинг излари.
Ҳар эгатда биттадан
Фарғонанинг қизлари.
Кутар кимни интизор —
Бекатларда кўзлари,
Бир гапириб ўн кулар,
Сермаънодир сўзлари.
Яйдоқ дала яшнаган,
Гулдир босган излари.
Собит улар сўзида,
Гарчи камтар ўзлари.
Етиб бўлмас — кўкдаги
Ойдек қизлар юзлари,
Орзусин қалбга жойлаб
Оқартирар кўзларни.

ЧЎЛ ҚИЗИ

ҚЎШИҚ

Шарҳи дилим тингламадинг,
сўзлаб қолдим,
Раҳм қилмадинг бу ҳолимга,
бўзлаб қолдим.
Кўзларингда меҳр аксини
кўрмадим ҳеч,
Гўдак каби бир хайрихоҳ
излаб қолдим.

Бўзтўрғайни биласан-ку —
кўкка ошиқ,
Кўк ишқида тўлиб-тошиб
куйлар қўшиқ.
Шижоатинг кўриб сенга тан
бердим мен,
Юрагимга тўр ташлади бир
оташ ишқ.

Рози бўлсанг, биргаликда
чўл қувайин,
Бўз ерларни чаман-чаман
гул қилайин,
Майли, сина, лекин ҳеч
вақт дема, дилбар:
«Бечорани бир куйдириб
кул қилайин!»

Аҳмад БОЛИБЕКОВ.
Ғаллаорол райони.

Китоб жавонингизга

ЎСИМЛИКЛАРГА ОИД ЛУҒАТ

«Меҳнат» нашриётида чоп этилган ўсимликшуносликка оид русча-ўзбекча изоҳли луғат билан танишар экансиз, она тилимиздаги кенг имкониятларнинг яна бир қирраси шу китобда ифода қилинганидан қувонасиз. Фақат республикадагина эмас, балки жаҳондаги бошқа мамлакатларда, турли иқлимий шароитларда ўсиб, инсоният учун фойда келтираётган ўсимликларнинг русча атамаси билан бирга ўзбекча номи берилгани фикримиз далилидир. Луғатнинг бу нашри олдингисидан, шунга ўхшаш луғатлардан тузилиши билан фарқ қилади. Бунда ҳар бир ўсимликнинг ўзбекча номи ва изоҳини бериш билан чекланилмайди, балки унинг келиб чиқиш тарихи, ватани, ўсиш босқичлари, ўзига хос хусусиятлари ҳам баён этилади.

Луғатда хусусиятлари бизга кам таниш бўлган атамаларгина эмас, балки донли, дондуккакли, мойли, толали, зиравор ва манзарали ўсимликларга тааллуқли бўлган ботаник, агробиологик, агротехник номлар, шунингдек суғорма ерларда тарқалган бегона ўтлар ва уларга қарши кураш чоралари билан боғлиқ атамалар ҳам берилган.

Бундан ташқари қишлоқ хўжалик соҳасида ўсимликлар парваришига доир иқтисодий ва ташкилий атамаларни ҳам учратамиз.

Китобда пахтачиликка доир тўрт сўз — «хлопководство», «хлопковое масло», «хлопок-сырец», «хлопчатник» берилган. Хлопководство (пахтачилик) деҳқончиликнинг тўқимачилик ва бошқа саноат тармоқлари учун энг қимматли хом ашё — пахта етиштириш билан шуғулланувчи тармоғи. Заводларда қайта ишлаш йўли билан чигитли пахтадан 30—40 фоиз, баъзан ундан ҳам ортиқ тола, 60—70 фоиз чигит олинади. Пахта чигитида эса 24—26 фоизгача ёғ ва бирмунча тук (линтер) бўлади.

Пахтачилик маҳсулотларидан деярли ҳамма саноат тармоғида фойдаланилади. У Ҳиндистон, Хитой, Эрон, Перу ва Мексика каби мамлакатларнинг энг қадимий деҳқончилик тармоқларидан биридир.

Ўрта Осиёдаги совет республикалари — асосан Ўзбекистон, Тожикистон, Туркманистонда, қисман Озарбайжон, Арманистонда, Қирғизистон ва Қозоғистоннинг жанубий регионларида етиштирилади. Булар ичида Ўзбекистон ялпи ҳосил, пахта майдони жиҳатидан биринчи ўринда туради. Бу экин СССРдан ташқари, АҚШ, Ҳиндистон, Бразилия, Мексика, Миср, Покистон, Туркия, Эрон, Афғонистон ҳамда Осиё, Африка, Америка, Австралия ва Европадаги айрим мамлакатларда ҳам экилади...

Кўрсатилган муваффақиятларга қарамасдан луғатда айрим камчиликлар ҳам мавжуд. Биринчидан, баъзи ўсимликлар кирмай қолган, масалан, Г ҳарфи бўйича груша—нок, гранат — анор, «Я» — яблоко—олма ва бошқа ўсимликлар ҳақида маълумот берилмаган.

Иккинчидан, айрим русча сўзларнинг ўзбекчаси бўлишига қарамай таржимасиз қолдирилган. Бундай сўзларга анализ (таҳлил), апробация (маъқулланиш), монокультура (якказироатчилик) ва бошқалар киради. Монокультура сўзининг маъноси тушунтириб берилган бўлса ҳам матбуот атамасидан фойдаланилмаган.

Бу камчиликлар луғат аҳамиятини пасайтира олмайди. У колхоз ва совхоз раҳбарлари, матбуот, радио, телевидение ходимлари, ўқитувчилар, қишлоқ хўжалик институтлари ва техникумлари талабалари ҳамда мустақил билим олувчилар учун қимматли қўлланмадир.

Шуни айтиш керакки, рус ва ўзбек тилларида пахтачилик маълумотномаси нашр қилинганига анча йил бўлиб қолди. Лекин республикамиз қишлоқ хўжалиги фақат пахтачиликдан иборат эмас, унинг барча соҳаларини қамраб олувчи тўлиқ русча-ўзбекча изоҳли луғат шу вақтгача нашр қилинмаган.

«Меҳнат» нашриёти туҳфаси ана шундай мукаммал ва ҳар томонлама маълумот берувчи изоҳли луғат барпо этиш учун яқиндан ёрдам бериши шубҳасиздир.

Ҳ. СОБИРОВ,
профессор.

Спорт ахбороти

СУЗИШ

Берлинда ГДР миллий олимпиада комитети соврини учун халқаро мусобақа бўлиб ўтди. Қизғин баҳсларда айниқса майдон эгалари муваффақиятли қатнашдилар. Улар мусобақанинг охирги куни 12 олтин медалдан 8 тасини қўлга киритдилар. Яна Нильс Рудольф ўзини кўрсатди. Бу моҳир спортчи бир кун олдин 50 метрли масофага сузишда америкалик машҳур сузувчи Мэтт Биондини ортда қолдириб, ҳурмат шоҳсупасининг юқори поғонасига кўтарилган эди. Сўнгра у 100 метрли масофада ҳам ғолиб чиқиб, мусобақанинг энг яхши қатнашчисига аталган соврин соҳиби бўлди.

Аёллар ўртасида 100 метрли масофага сузишда Катрин Майснер зафар қучди. Унинг ҳамшаҳри Томас Мюллер 200 метрга брасс усулида бўлган баҳсда ГДР рекордини (2 минут, 17,69 секунд) ўрнатди.

Мамлакатимиз вакилларидан харьковлик Наталья Шибаева ва березникилик Владимир Сельков (100 ва 200 метр) ҳурмат шоҳсупасининг биринчи поғонасига кўтарилдилар.

ЕНГИЛ АТЛЕТИКА

Челябинскда ўтказилган мамлакат қишки биринчилигида ғолиблик учун қизғин кураш борди. Унда республикамиз вакиллари ҳам ўзларини кўрсатдилар. Жумладан, Сергей Усов 60 метрга ғовлар оша югуришда барча рақибларини ортда қолдириб марра чизиғига биринчи бўлиб етиб келди. Бу моҳир спортчимиз ҳурмат шоҳсупасининг юқори поғонасига кўтарилиб, олтин медални қўлга киритди. Яна бир вакилимиз Марина Шмонина ҳам мамлакат чемпиони бўлди. Бу сафар у 400 метрли масофада ғолиб чиқди.

Лангарчўп билан сакрашда халқаро классдаги В. Ишутин имконият даражасида қатнаша олмай, тўртинчи ўрин билан кифояланди.

Краснодарлик Л. Нарожиленко жаҳон рекордини ўрнатиб, томошабинлар эътиборини қозонди. У аёллар ўртасида 60 метрга ғовлар оша югуришда энг яхши натижага эришди.

Самарқандлик С. Евсеев баландликка сакрашда кучли олтиликдан жой олди. Тошкентлик М. Андрис (ядро ирғитишда) ва И. Матросова (1.000 метрга югуришда) еттинчи ўринни эгаллашди.

ТЕННИС

Касаба уюшмалари кўнгилли физкультура ва спорт жамиятининг стол тенниси бўйича шахсий турнирида ўзбекистонлик В. Шмуклер бор маҳоратини намойиш этди. Вакилимиз олдинига москвалик Н. Федоровни, кейин эса киевлик О. Шотлистаяни мағлубиятга учратди. Лекин минсклик Батура ва Гайдукка ютқазди. Натижада тўртинчи ўринни қўлга киритди.

ДЗЮДО

Термизда қизлар ўртасида касаба уюшмалари республика кўнгилли ва спорт жамиятининг биринчилиги бўлиб ўтди. Унда барча областлар ва Қорақалпоғистон АССРдан 100 нафар қиз ғолиблик учун кураш олиб борди.

Мусобақа давомида сирдарёлик қизлар ҳам маҳоратлари ўсиб бораётганлигини амалда исботладилар. Жумладан, Бахт шаҳридаги «Олимпия» спорт комплексида тўрт йилдан бери шуғулланиб келаётган Н. Крупская номли 1-мактаб талабаларидан иборат команда умумий ҳисобда учинчи ўринни эгаллади. Бу муваффақиятга ўз вазнлари бўйича совриндор бўлган Линура Байрамова, Наталья Жидяева, Лариса Пак ва Ҳадича Саттoрова муносиб ҳисса қўшдилар.

БАСКЕТБОЛ

Олий лигадаги (эркаклар) икки учрашув қуйидаги натижаларни берди: «Динамо» (Москва) — «Шахтёр» (Донецк) — 101:71, АСК (Олмаота) — МАСК — 81:89.

МАДАНИЯТ ЯНГИЛИКЛАРИ

ХОР ҚЎШИҚЛАРИ ФЕСТИВАЛИ

Чирчиқ шаҳрида хор қўшиқларини ижро этиш маҳорати фестивали бўлди. Халқ истеъдодлари учинчи Бутуниттифоқ кўриги доирасида ўтган фестивалда тингловчилар хор ижрочилигининг гўзаллигини ҳис қилдилар. Фестивалда Тошкент областининг турли ерларидан келган 14 та коллектив қатнашди.

Область маданият бошқармаси уюштирган кўрикнинг мақсади — хор ижроси билан шуғулланувчи бадиий ҳаваскорлик коллективларини кўпайтириш, халқ қўшиқларига муҳаббат уйғотишдан иборат бўлди. Олмалиқ шаҳар «Металлург» маданият саройи рус халқ қўшиқлари ансамбли ва ветеранлар хори, шунингдек Чирчиқ шаҳар «Кимёгар» маданият саройи рус халқ хори ва «Аэлита» ансамбли фестиваль совриндори бўлди.

ТАРБИЯЧИНИНГ ТАЖРИБАСИ

Успенский номли махсус мактаб-интернат муаллими, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ўқитувчи Т. А. Попович Тожикистон маданият ва санъат ўқув юртлари муаллимларининг анъанавий учрашувига тажриба алмашиш учун таклиф этилганди. Тамара Афанасьевна бир қанча очиқ дарс ўтказди. У бу дарсларда ўзининг ўқитиш усуллари, истеъдодли болаларни қандай қидириши ҳақида гапириб берди.

Тамара Афанасьевна кўп мусиқачиларни тарбиялади. Улар орасида халқаро, Бутуниттифоқ, республика кўрик-мусобақаларининг ғолиблари бор. Муаллима Душанбе шаҳрига ўзининг ҳозирги ўқувчилари Фазлиддин Ҳусанов, Женя Морский билан бирга борди. Ана шу ёш пианиночиларнинг муваффақиятли концертлари ҳақида Тожикистон матбуотида яхши мақолалар босилди.

Муҳаррир
А. Ғ. МУХТОРОВ.

ОЙНАИ ЖАҲОНДА КЎРИНГ

14 ФЕВРАЛЬ, ЧОРШАНБА

● ЎзТВ I

11.30 Физика. Магнит индукцияси ва унинг техникадаги аҳамияти.
12.00 «Биргаликда шодон қадам ташлаймиз», «Каптар ови». Телефильмлар.
12.30 География. Шимолий Американинг табиати.
13.00 «Тўғри сўзнинг тўқмоғи». Бадиий фильм.
* * *
17.00 «Узун йўлдаги учрашувлар». Ҳужжатли телефильм.
17.30 Эстетика асослари. Санъат турлари.
18.05 Шоирлар — болаларга. Абдусаид Кўчимов.
18.40 «Инсон ва хизмат кўрсатиш тармоқлари». Бўстонлиқ райони мисолида Озиқ-овқат программасини ҳал этишда район матлубот уюшмаларининг роли ҳақида.
19.10 «Халқ номзадлари». Телеочерк.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 ЎзССР халқ артисти Қизлархон Дўстмуҳамедова рақсга тушади.
20.30 «Ахборот».
20.50 «Баҳс». Андижон вилояти Балиқчи ва Олтинкўл районлари қизларининг конкурс программаси.
21.30 Москва. «Время».
22.00 «Баҳс» (давоми).
23.10 «Голливуд барҳаётми?». Кинокўрсатув.

● ЎзТВ II

19.00 «Тошкент» студияси кўрсатади. «Сайловлар қандай ўтади».
20.20 «Тарбия ҳамманинг иши».
Тижорат видеоканали
21.00 «Иш ўнгидан келса...». Тошкент тўқимачилик комбинатининг ижара пудрати шароитларидаги иш тажрибаси ҳақида (рус тилида).
ФРУНЗЕ КЎРСАТАДИ:
21.30 Москва. «Время».
22.00 «Қирғиз санъати кишилари». Қирғизистон ССРда хизмат кўрсатган артист М. Асанбоев, Тохтағул номли Қирғизистон ССР Давлат мукофотининг лауреати К. Досумбоев.
23.00 «Маъзур тутинг». Бадиий фильм (рус тилида).

● МТ I

7.00 «120 минут».
9.05 «Хор плюс биз».
9.50 «Сўз». Адабий-бадиий видеоканал. Б. Л. Пастернак туғилган куннинг 100 йиллигига.
11.50 «Юзма-юз». Беш серияли телевизион бадиий фильм. 4-серия.
12.55 СССР Олий Совети сессиясининг очилиши. Кўрсатув тугагач — ССР Иттифоқи Давлат камер оркестри чалади.
15.30 «Уста ва Бригантина». Телевизион ҳужжатли фильм.
16.00 «Мусиқий хазина».
16.50 Болалар соати (инглиз тили дарси билан).
17.50 Шеърият лаҳзалари.
17.55 Останкино концерт студиясида «Ишбилармон кишилар учрашуви». 1-кўрсатув.
18.55 «Коллаж» (реклама, эълонлар, ахборот).
19.00 «Время». Янгиликлар телевизион хизмати.
19.30 «Динозаврлар тоғи». Мультфильм.
19.40 «Мордасова қўшиқ айтганда». Фильм-концерт («Экран»).
20.25 «Юзма-юз». Беш серияли телевизион бадиий фильм. 4-серия.
21.30 «Время». Янгиликлар телевизион хизмати.
22.00 «Шарқий Сибирь». Киножурнал.
22.10 Хоккей. СССР чемпионати. МАСК—«Химик».

● МТ II

17.25 Ф. Шуберт. 5-симфония. Си-бе-моль мажор.
18.00 Чанғи иккикураши. Жаҳон кубоги. Трамплиндан сакраш. Командалар пойгаси. Ленинские горидан кўрсатилади.
19.00 «Время». Янгиликлар телевизион хизмати (сурдо таржимаси билан).
19.30 СССР давлат телерадиосининг Катта симфоник оркестри Японияда.
20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! «Камалак ранг гул». Мультфильм.
20.45 А. С. Пушкин ёзиб олган халқ қўшиқлари. Фильм-концерт.
21.45 «Ҳамма фарзандларим хушрўй». Телевизион ҳужжатли фильм премьераси.
22.00 «Юлдузлар туркуми». Ф. Искандар асарлари асосида телевизион бадиий фильм («Мосфильм»). Премьера.

Ўзбекистон Журналистлар уюшмаси бошқаруви ва «Қишлоқ ҳақиқати» — «Сельская правда» газетаси редакциясининг коллективи СССР Журналистлар уюшмаси аъзоси, ЎзТАГнинг саноат-иқтисод бўлими мудири, Ўзбекистон Журналистлар уюшмаси мукофоти лауреати

Юрий Григорьевич КРУЖИЛИНнинг

бевақт вафот этганлигини билдириб, марҳумнинг оиласиға чуқур таъзия изҳор қиладилар.

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ»—
«СЕЛЬСКАЯ ПРАВДА»
Газета Центрального Комитета Компартии Узбекистана
Выходит на узбекском и русском языках.

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: Муҳаррир ўринбосарлари — 33-44-43, 32-56-21, 33-16-27-, 32-54-41, Масъул котиб — 33-09-93, 32-56-26. Масъул котиб ўринбосарлари — 32-56-25, 32-54-48, 32-54-47. Партия турмуши бўлими — 33-54-33, 32-56-22. Совет қурилиши бўлими — 32-56-34. Деҳқончилик бўлими — 33-54-33. 32-56-35, 32-54-51. Чорвачилик бўлими — 32-56-33. Қишлоқ қурилиши бўлими — 32-54-44. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 32-56-36, 32-56-39. Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-46, 32-56-39. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 32-54-52. Таржима бўлимлари — 32-56-31, 32-54-54, 32-54-55, 32-56-28. Иллюстрация бўлими — 32-58-79. Эълонлар бўлими — 33-81-42.

Р. 04085. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. Д. 1132. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12